

Selim Sami Jašar

MUHEDA
- Dar

Vatan

Selim Sami Jašar

TUHFA -Dar-

Prevod
Hadži Fejzullah Hadžibajrić

Drugo izdanje

Vatan
Malmö 1996

PREDGOVOR

Tuhfa (Et-tuhfetu) je arapski naziv za onu pisanu riječ, u stihu ili prozi, koja se kao poklon daruje izvjesnoj grupi čitatelja. Tako se upotrebljava u turskom i u perzijskom jeziku, pa i kod nas u alhamijado književnosti (naše riječi pisane arapskim pismom). Često se upotrebljava u genitivnoj vezi (izafet) sa nazivom grupe kojoj je namjenjena kao na pr. Tuhfetul-musallin (Poklon grupi koja klanja) od Abdul-Vehhaba Ilhamije, Tuhfetus-sibjan (Poklon djeci) udžbenik od hfv. Abdullah efendije Sofića, Tuhfetul-ihvan (Poklon braći) vjerouačni priručnik od Ahmed efendije Mahinića i slično. Upotrebljava se također i u genitivnoj vezi sa imenom autora, prema turskom načinu izgovora, kao na pr. Tuhfei-Šahidi, Tuhfei-Vehabi i Tuhfei-Selim Sami o čemu je ovdje riječ. Selim je vlastito ime a Sami je pseudonim (mahlas).

Tuhfei-Selim Sami je na osmanskom turskom jeziku koji obiluje arapskim i perzijskim riječima i stilskim konstrukcijama. To je tesawwufsko-tarikatska poema u jedanaestercu i ima 798 distiha (1956 bejtova).

Autor Tuhfe je Hadži Selim Sami efendija (Jašarević, Drejta) muderis i šejh iz Vučitrna (preselio na ahiret 1951. godine). Autograf je kod Hadži hfv. Fahri efendije Iljaza u Dakovici, a prepis i bosanski prevod su u Gazi Husrevbegovoj biblioteci u Sarajevu.

Tuhfei-Selim Sami nema poglavlja ni naslova, a nema ni uobičajenog uvoda u iskazivanju zahvala Bogu i prizivanja Božije milosti na Muhammeda a.s. (hamdu-salat), nego se odmah u prvim riječima prvog stiha upućuje na posmatranje čestica iz svemira i njihove ovisnosti o Stvoritelju. To je okvirna misao Kur'anske sure Ihlas (Kulhuwallahu), gdje se nareduje: Reci, On, Allah - je Jedan! Allah je utočište svakom.....

Huve-On, Allah-Bog, Ehad-Jedan i Samed-utočište svakom, tumače se u idejama iz teorije tesavvufskih spoznaja. To su četiri lijepa Božija imena od 99, koliko ih ima u Kur'anu.

Prema početku Tuhfe slika se ovako predočava: Cijeli Svemir je kao kružnica u kojoj su razasute čestice (nule). Kroz sredinu kružnice kao da prolazi osovina, Elif, koji se piše uspravnom crtom ("I") što označava broj 1 (Jedan). Što je nula bliža jedinici to je njena vrijednost veća (1, 10, 100, 1000 itd. Značka tarikata je mala kružnica sa elifom kroz sredinu i 18 nula koje ispunjavaju kružnicu.

To je 18000 svjetova, najmanji broj raznih vrsta iz svemira. To je simboličnost.

Iako Tuhfa nije završena, jer je autor bio obolio, ona je ipak odredena cjelina i možemo je podijeliti na dva dijela, uvodni od 1-167 stihova i opširno izlaganje od 168 do kraja. Za bolji uvid i pregled sadržaja Tuhfe, po izvjesnim temama, daćemo pregled sadržaja prema stihovima.

PREGLED IZ SADRŽAJA TUHFE PO STIHOVIMA

1. Stvoritelj i stvoreno - odnosi: 1 - 9
2. Sunce i dan - veza: 10 - 20
3. Duša i tijelo: 21 - 36
4. Stvoritelj: 37 - 52
5. Biće, svojstvo i djelo - tri prva stupnja: 53 - 68
6. Džem' i džezba - četvrti stupanj: 69 - 134
7. Hadretul-džem' - peti stupanj: 135 - 145
8. Džem'-ul-džem' - šesti stupanj: 146 - 152
9. Ehadijetul-džem' - sedmi stupanj: 153 - 167
10. Kur'an i broj sedam: 168 - 191
11. O spoznaji sebe: 192 - 207
12. Čovjekov lik i sastav: 208 - 246
13. O časnom znanju Allahovom: 247 - 257
14. O prvoj odredenosti: 258 - 277
15. Čovjek kao primjerak u svemiru: 278 - 329
16. Čovjekovo lice: 330 - 341
17. O sedam stupnjeva (mekama - opširno): 342 - 369
18. Duša sklona zlu: 370 - 409
19. Uskladivanje vjerovanja sa učenjem Ehli - sunneta: 410 - 448
20. Trošenje imetka na dobročinstva: 449 - 466
21. Neuspjesi: 467 - 478
22. Slijedenje Abdul-Kadira Gejlani: 479 - 491
23. O drugom mekamu: 492 - 509
24. O Božijim imenima: 510 - 554
25. Čovjek u nefsi levvami: 555 - 572
26. Tri stepena kod sjećanja na Stvoritelja: 573 - 596
27. Stvari se prosuduju prema namjeri - hadis: 597 - 651
28. Ciljevi koje treba postići: 652 - 684
29. Prelaz u treći mekam: 685 - 703
30. U svijetu trećeg mekama: 704 - 725
31. Dvije vrste ilhami: 726 - 738

32. Prikladna priča o Medžnunu i Lejli: 739 - 760

33. San nemarnosti - gaflet: 761 - 798

O AUTORU TUHFE

U Glasniku Islamske zajednice SFRJ u Sarajevu, broj 11-12 iz 1951. godine objavljen je članak na turskom jeziku od Hadži hfv. Sabit efendije Zaima pod naslovom *Jedan bolan gubitak u islamskom svijetu* a povodom smrti Hadži Selim Sami efendije po prevodu dr F. Nametka, u članku se kaže:

- Hadži Selim efendi, muderis i šejh u kasabi Vučitrn, neprekidno je 40 godina bio rehber spoznaje, sin je učitelja Hasan Tahsin efendije. Djed mu je Jašar efendi, jedan od vrijednih ljudi našeg grada, 20 godina bijaše mutevelija vakufa, a to je radio bez ikakve materijalne nagrade. Otac Jašar efendije je bio Hadži Mahmud efendi, ugledan čovjek i hanedan (gostoprimac) u našem gradu. Umro je u Mekke-i Mukerremi. Tako je Hadži šejh Selim Sami efendi bio iz loze vrijednih ljudi, sve bolji od boljeg.

Hodža mu je bio Dagistanli Hadži Abdul-Kadir efendija. Merhum Hadži šejh Selim Sami efendija, na osnovu pripadnosti svom pozivu od svojih predaka, šejhova i profesora, prenosio je znanje našem islamskom življu vazovima i uputama. Tako se u našem mjestu ne može zamisliti islamski život bez njega u posljednjih 40 godina. On sam je uzeo muderiski idžazet i jedanput je dao idžazet (mudžaz ve mudžiz).

Uvijek je okupljao muslimane da ih poučava. Osim arapskog jezika poznavao je perzijski i turski jezik i književnost, a i sam je pisao. U isto vrijeme bio je odličan poznavalač feraiza (šerijatskog nasljednog prava). Svaka stopa našeg mesta bila je s njim zadovoljna. Koliko je bio svestranu ličnost pokazuje i to da je bio savremen muderiz. Kad je bio u Mekki tamošnji ljudi koji su s njim razgovarali govorili su: "Došao je učenjak iz Kosova". To potvrđuju i stupci iz novina ... Njegov sluga Sabit izreče tarih (datum) njegove smrti: "Otseli Bogu muderiz, šejh Sami, Ja-Hu!" (1371.-2.11.1951.)

Hadži Selim Sami efendija je ukopan u gradskom muslimanskom groblju na izlazu iz Vučitrna gdje su mu podignuti nišani sa tarihom.

Povodom smrti Hadži Selim Sami efendije kraću sažalnicu na turskom jeziku je sastavio Hadži Mujaga Merhemić, sa kronogramom smrti koji glasi: "Sami efendija ode u kuću vječnosti (1371)".

1936. godine Hadži Selim Sami efendija je dolazio u Sarajevo na zasjedanje Naibskog odbora za izradu novog Ustava IVZ. On i Derviš efendija Šećerkadić, vrhovni šerijatski sudija, bili su članovi,

šerijatski stručnjaci iz Skoplja, dok su kod nas takvi članovi bili Muhammed Emin efendija Dizdar, rektor Više islamske šerijatsko-teološke škole i Muhammed afendije Tufo, profesor iste škole. U sjednicama kroz rad Dizdar i Tufo su zapazili da je Hadži Selim efendija vrlo učen čovjek. Iznenadilo ih je njegovo citiranje šerijatsko-teoloških tekstova napamet. Tufo je tada pričao (Avdag i Skaki) da je mladi, on bi Selim Sami efendiju uzeo sebi za šejha.

Za vrijeme boravka u Sarajevu Selim efendija se sastao i sa reis-ul-ulemom Čauševićem i Hadži Mehmed efendijom Handžićem. U znak naročite pažnje Čaušević mu je tom prilikom izrekao rubaiju - dulben, na turskom jeziku, kako se pozdravljuju učenjaci.

Tih dana jednog predvečerja na Ildži upoznao sam se sa Hadži Selim Sami efendijom i poslije tri godine postao mi je šejh. Njegov šejh bio je Sejjid Muhammed Emin Sulejmanijeli iz Tarsusa u Turskoj, koji je prije Balkanskog rata dolazio na Kosovo i u Skoplje. Sejjid Muhammed Emin je proglašio za šejha Kaderijskog tarikata - ogranač Rezaki - Hadži hfz. Hasana Fevzi-bega Agopaša-zade, rodom iz Podgorice (Titograd) koji se doselio u Skoplje. Agopašić je kasnije proglašio Hadži Selim Sami efendiju za šejha. Diplome na iršad izdate su im na arapskom jeziku.

Iza Selim Sami efendije ostala su u rukopisu ova djela:

1. Komentar sure Jasin,
2. Komentar sure Rahman,
3. Komentar Evradi-šerifa,
4. Menakibi Abdul-Kadir Gejlani
(biografija i doživljaji Abdul-Kadira Gejlanije),
5. Tuhfe (poema o kojoj je ovdje riječ)
6. Sanihat - tarikatske crtice,
7. Dva odgovora,
8. Zbirka ilahija,
9. Razgovor sa svrakom.

U listovima koji su izlazili u Skoplju na turskom jeziku između dva Svjetska rata: Hak, Išik i Dogru jol, izašlo je nekoliko njegovih članaka. U nekim od tih članaka podržavao je stav reis-ul-uleme Čauševića u pitanju nekih reformi.

Hadži Selim Sami efendija ostavio je dva sina, Mazhara i Mensura. Oni su poslije očeve smrti odselili u Tursku i žive u Istanbulu.

h. Fejzullah Hadžibajrić

T U H F A

U ime Allaha, Milostivog, Samilosnog!

stocnjely i stuceeno

1. Svemir je cijeli nula i od nula je sastavljen,
nula u kojoj su nule jedna po jedna svukuda razasute.
2. Nula sama po sebi vrijednost ne predstavlja nikakvu,
ali kad ispred nule Jedan dode vrijednost postaje neprocjenjiva.
3. Tako povezani svjetovi svi pred našim očima skladno plove,
i kretanjem svojim samo dokazuju moć Istinitoga
4. Čestice svijeta samo su sjenke presvijetlog Sunca bića Tvog,
a valovi snažni samo su blagi drhtaji sa Mora bića Tvog.
5. Da Allaha nema zar bi nešto moglo da postoji,
zar mogu biti morski valovi a da mora ne bude!?
6. Nikako! Ako mora nema ni valova neće biti,
tako i sva stvorenja o postojanju Svemoćnog svjedoče!
7. Sve što postoji, od Allaha samo postoji,
kao i val morski što se od morske vode ne razdvaja.
8. Samo što je svaki val od mora čestica,
a stvorenja nisu dio svog Tvorca.
9. U svome hodu na putu istine, o žalosti, mnogi se nisu održali
ne shvatajući ovo u jamu neznanja su propali.
guncce 104~
10. Navešću još jedan primjer kad se o ovome raspravlja,
obrati pažnju i prihvati ovu dragocjenost.
11. Iako je pojava dana djelo Sunca, ne može se reći,
da je dan dio Sunca, niti nešto što je od njega odvojeno.
12. Prvo je Sunce, a dan za njim slijedi,
ali ne misli da je dan odvojen od Sunca.
13. Dan u stvari nema svojih granica,
to je odraz Sunca koji se od njega ne razdvaja.

14. Ovo izlaganje pomaže da se bolje razumije,
primjer sa danom koji se ne odvaja od Sunca.
15. Ovakav je i odnos stvorenog prema Stvoritelju,
svijet se ne može odvojiti od Istinitog (Hakk i halk).
16. Ali Sunce i dan su blizanci u pogledu postojanja,
istodobno se pojavljuju i istodobno nestaju.
17. U času kad se pojavi Sunce,
pojavi se i dan.
18. U času kad Sunce zađe,
za njim nestaje i dan.
19. Neprestano (La jezal) otkad teče, ovako teče odnos Hakka i halka,
a "da je oduvijek" (Lem jezel) odnosi se samo na Stvoritelja.
20. Istiniti je postoja kad od stvorenje nije bilo ni znaka.
On je Jedan i sada isto tako.
- DUBA / TSCC -*
21. Radi lakšeg razumijevanja, a ne nikako radi poređenja,
da predemo sada na nešto drugo.
22. Ti si sastavljen od dvoje, čuj me i primi pouku -
- od duše koja je visoka i tijela koje je nisko.
23. Sa svojom dušom možeš biti primjer Istinitom (Hakk),
a svojim tijelom sličan si stvorenome (halk).
24. Kao što ima odnos između duše i tijela,
slično postoji odnos između Istinitog i stvorenog (Hakk i halk)
25. Kada je stvorena twoja duša, nije bilo tvoga tijela,
tijelo je propadljivo, a duša je trajna.
26. Duša je zauzela tijelo od glave do pete,
i svo je tijelo podređeno njoj.
27. Ona nema strane ni mesta,
svi dijelovi u tijelu su njena imovina.
28. Puno te imovine skriveno je od drugih,
ali duši je ona sva poznata i jasna.
29. Duša ne spava i ne umire,
neuništiva je i vječna.
30. Ne dijeli se i ne sastavlja - to je njena odlika,
i na prijestolju tijela je moćan car.
31. Niko ne sumnja u postojanje duše,
ali njen bitak ne pozajemo.
32. Mnoge stvari razumijemo, vidimo i poznajemo,
a duša je od nas skrivena, zar to nije čudno!?
33. Da li išta na ovome svijetu ima svojstva duše,
koja su u ovome primjeru nabrojana!?
34. Na ovome svijetu nema ništa slično duši,
pa šta onda da rekнемo za Istinitog!?
35. Eto, duše su sa ovakvim svojstvima,
a tijela imaju druge osobine.
36. Tijelo i duša - toliko je čudan i nerazumljiv odnos među njima,
a prosudi tek kakva je spoznaja Tvorca.
- STVORENJE*
37. Stvoritelj je ber primjera i bez sličnosti,
ne može biti ništa ravno i jednak Njemu.
38. Kakav god ti primjer dotakne pamet,
od svega toga Uzvišeni Allah je posve daleko.
39. Svoje Blće samo On poznaje,
a ljudima je moguća spoznaja samo Njegovih svojstava.
40. A Njegova svojstva nisu ništa drugo nego On,
i ovo je put spoznaji Blće.
41. Pošto su u dolini ovog proučavanja učestvivali mnogi prvaci,
ostale su pameti zapanjene.

42. Stoga, na ovom trkalištu nemoj poigravati svoga ata,
nije tvoje da se na tome zadržavaš.
43. Zapanjenost i opet zapanjenost - to je na ovome putu,
pa šta nam je opet činiti, reči ćeš.
44. Dodi sa ljubavlju i nađi užitak, o ti koji tražiš ljepotu,
ovo ti je zasad dovoljno kao odgovor.
45. I ne misli da se ovo tajno skrovište dragulja nalazi samo preko znanja,
a kada stigneš preko izvora bićeš sretan.
46. Izvor će tebe dovesti Istinitom, o sretni putniče,
preko tri odabrana položaja (mekama).
47. Znanje (ilm), izvor (ajn) i Istina (Hakk) - spoznaja na izvoru,
to troje proučavaj, o ti oštromni.
48. Sa znanjem naći izvor- to je dvoje,
a zatim bili na tome i ostali, to je treće.
49. Ako ne znaš kako se to postiže, zašto čekaš - pitaj i saznaj,
"Pitajte ehli zikra", rekao je Uzvišeni Allah.
50. Naučeno traži i nađi,
a onda se potruđi da postaneš i ostaneš takav.
51. U žaru ljubavi topi se i prekaljuj,
postani čisto zlato.
52. Na zlato će biti utisнутa carska tugra,
tvoje će ime postati poštovano i ugledno.
Bice svojstvo i djela
53. Biće, svojstvo i djela - tako su nazvana tri mekama,
evo o tome jednog slikovitog primjera.
54. Pogledaj šta su biće, svojstvo i djelo na jednom komadu željeza.
Željezo nije ništa drugo nego željezo i to je njegovo biće.
55. Kada se u vatru stavi postane užareno-crveno i to je njegovo svojstvo,
a pri dodiru sa drugim tijelom prži i to je njegovo djelovanje.
56. Željezo kad prži spaljuje svuda oko sebe,šta se to događa.
Da li je to djelo željeza, pitam te.
57. Izgleda kao da je to djelo njegovo,
a u stvari to je djelo vatre!
58. Isto tako oni koji su u tarikatu,
Istinitom priznaju djelovanje i predaju svoja djela.
59. Nema drugog izvršioce osim Njega,
On je J e d a n i sva djela su samo Njegovo djelo.
60. Na ovu tajnu ukazuje Kur'anski ajet:
"... ti nisi bacio, kada si bacio..."
61. Pa i žarko crvenilo nije svojstvo željeza,
to je svojstvo vatre!
62. Svojstvo pripada svome temelju,
nemoj ga pripisivati željezu.
63. Sva svojstva u cijelom svemiru samo su posuđena,
kao u primjeru sa željezom.
64. Ko ovu tajnu jednom shvati, taj će izgovarati i očitovati:
Nema drugog koji ima svojstva osim Njega(La mevsufe illa Huu!).
65. Pošto smo u izlaganju došli do Bića (Zat),
obrati pažnju da pravilno razumiješ o čemu se radi!
66. Kao što željezo u vatri kada se potpuno usija i užari,
postane kao sama vatra čiji se žar od užarenog željeza ne razlikuje.
67. I kao što peć od prekaljenog i ohlađenog željeza,
čuva i zadržava u sebi rasplamsalu vatrui.
68. Tako se stapaju i nestaju, sagorijevaju i gube se,
sva goriva što u peć dodu ostavljajući poslije sebe samo toplotu.
Dzem i dečka
69. To je nestajanje bića i prelaženje u jedno drugo stanje,
u stanje kada se pojavljuje DŽ E M — skup.

70. U ovom stanju (džem) jednaki su vanjština i unutarnjost,
kud god da se pogleda, vidi se samo Istina (Hakk).
71. Ali to viđenje nije gledanje okom,
u srcu se pojavi jedno unutarnje osvjetljenje (nur).
72. Za najneposredniju spoznaju kaže se osvjedočenje (šuhud),
ali ne misli da se to događa na način uobičajenog posmatranja!
73. Otkrije se čovjeku tajna riječi "VAKTERIB" – I približi sel
Svjetlo Istinitog kruži nehom i Zemljom.
74. Ovo se naziva "KURBI-FERAID - obavezno približavanje,
i odatle dalje nastupaju stanja koja su postojana i trajna.
75. Na ovome mekamu završava se "PRIBLIŽAVANJE",
i u njemu se otkriva Mensurova tajna.
76. Potpuno Jedinstvo (Vahdet) — takav je ovaj mekam,
ko je u njemu ne veže se za nikakvo mnoštvo (Kesret).
77. Ali ovo je mekam pun nepredvidivih opasnosti,
zato se u njemu prvaci tarikata ne zadržavaju dugo.
78. Uz sposobnog i odvažnog muršida ovaj se mekam brzo napušta,
a kroz njega se prolazi munjevitom brzinom.
79. Idris—pejgamberove osobine kite ljudi na ovom mekamu,
i oni su sigurno zaslужili obećani Džennet.
80. Kao što je sedžda četvrti dio rekata,
tako je i ovo četvrti stupanj u Šuhudu.
81. Glavni stub u namazu je sedžda,
a cilj sedžde je džezba.
82. Kaže se da je džezba sedžda srca,
pa pogni pokorno glavu i učini tu sedždu.
83. Ovdje čovjek postaje okružen snagom koja privlači Hakk.
Ovdje mu se otkrivaju skrivene osobine duše.
84. Ako ti se samo jednom pojavi nesavladiva snaga privlačenja Hakk
(Džezba),
vidjećeš jasno da su i čovjek i džin potčinjeni samo Allahu.
85. Ovdje se salik (derviš) potpuno utapa i nestaje ga,
svoj konačni cilj ovdje nalazi.
86. On dospije i spoji se sa "Carstvom koje nikad ne prestaje",
u džennetima neopisive ljepote vječni boravak njemu je osiguran.
87. Allah je zabranio zemlji da jede tijela ovih zaljubljenika (ašika),
a dozvolio joj je tijela nedozvanih svojih robova.
88. Ovo je razlog što muževi ovog stupnja ne trunu kad umru,
mada im se tijela u zemlju spuštaju kao i drugima.
89. Oni dobivaju posebnu snagu i "duhovni fosfor" u tijelu,
a ovo su činoci zbog kojih ne podliježu zakonima raspadanja i truljenja
tvari.
90. Nabrojali smo četiri stupnja i mertebe,
njihov je naziv "ČETIRI KRILA" - džinani erbe'a.
91. Ovo su krila duše i nemoj misliti da je to u nedokučivoj daljini,
niti da zato ne postoji odgovarajuće objašnjenje!
92. Predmet našeg izučavanja je duša,
nastoj da ovo ispravno razumiješ, o ti razboriti!
93. Onaj ko se u ovu nauku istinski upusti,
računa se stanovnikom Dženeta od prvog časa proučavanja.
94. Ko za života uđe u prostore visokih mekama,
taj ne pokazuje žudnju običnih ljudi za džennetima.
95. Oni su upoznali neiskaziva uzbudjenja i događaje,
uzbudjenja u Džennetu neće ih iznenaditi ni zbuniti.
96. Utapaju se u More Jedinstva,
a nisu u stanju da ikome otkriju šta se sve događa na tom putu.
97. "BEZMI VUSLET" - društvo na Mjestu stizanja obuzima njihovu pažnju
potpuno,
i oni tada na sve drugo zaboravljaju (Ma sivallah).

98. Čuvaj jezik - nemoj da ih napadaš,
i nastoj da ih cijeniš i poštuješ.
99. Njihovo ponašanje i poslovi izgledaju neobični;
ali i riječima svojim i djelima oni sebi privlače.
100. Svjetlo privuće mušicu i ona izgori uslijed te blizine,
a srce joj bude obuzeto naročitim ushićenjem i zanosom.
101. Salik-medžzub (privučeni derviš) naziv je za robe u ovom stanju,
i nije ih dozvoljeno uzimati za imama dokle god im ono traje.
102. Onaj ko se slijedi treba da ispuni i odlazak i povratak,
sa Mi'radžem se završava uzdizanje i postiže zrelost muževa tarikata.
103. Ovo je uslov za Iršad (podučavanje u tarikatu - upućivanje),
i ne misli da se taj dragulj može svugdje naći!
104. Svaka roba ima svoje mjesto gdje je izložena za prodaju,
treba se uputiti i tražiti željenu stvar.
105. Ovaj svijet sigurno nije bez ovih dragulja,
otvori dobro oči, ne budi slijep i nesposoban.
106. Nemoj poricati i govoriti da ih nigdje nema,
nemoj govoriti da nema Sunca kao slijepi miš.
107. Kad ih ne bi bilo, u Ku'rangu ne bi postojala zapovijed
da ih tražimo.
108. Svoj nijet očisti istinom i iskrenošću pa potom kreni,
Sunce ćeš naći u svojoj blizini čim se osposobiš da zapažaš.
109. Ako budeš imao lijepo mišljenje i sigurno ubjedjenje da to postoji,
ne sumnjaj da ti i kamen može pružiti uputu.
110. U zgradi Čabe, onaj čisti mubarek Kamen,
zašto hadžije ljube i obilaze?
111. Taj kamen (u Čabi) u obredima hadža jedna je snažna spona sa Allahom,
pa zar jedan čovjek ne može biti još veća spona?
112. U jednog siromaha vird je bio izjava: "Volim Allaha kao bijeli luk.",
bio je u tome istinit i ustrajan i postigao je uspjeh.
113. Zato i ti traži i kada nađeš taj put i tu vezu,
uhvati se za nju čvrsto i odlučno.
114. Nama je naredio Svetomogući (Allah) da se čvrsto uhvatimo za vezu,
zato je dužnost svakom robu imati svoga rehbera (vodiča).
115. Ptica ne može letjeti bez krila,
Veza sa vodičem za derviša je isto što su krila za pticu.
116. I kakva bude ta veza,
takav će biti uspjeh derviša.
117. Utapanje i nestajanje u šejhu potrebno je saliku (za napredovanje u
tarikatu),
i zato je dužnost ostvariti vezu (rabitu).
118. Svaku svoju misao i djelo treba vezati za šejha,
njegov lik i pokrete treba sebi predočavati u njegovom odsustvu.
119. Pošto šejh stoji na Kapiji približenja Allahu džellešanuhu,
neprekidna veza sa njim dovešće do duhovnog preobražaja i uzdizanja.
120. On je bez sumnje u društvu evlija,
zato donosi veliku korist dervišima koji ga slijede.
121. Ima ljudi koji slijede šejha potpunim oponašanjem (taklid),
razvijajući kod sebe osobine koje su kod njega zapazili.
122. Ovakvi ljudi kada vide i kod drugog neku lijepu osobinu,
nastoje da je usvoje i da je kod sebe razviju.
123. Svako ko upotpuni i usavrši osobine čovječnosti,
postiže da mu glavu okiti Kruna plemenitosti (tadž).
124. Kod koga bude razvijena osobina ponašanja (taklid) dobrih ljudi,
kroz postepeno usavršavanje postići će siguran uspjeh.
125. Srce čovjeka vezano je po prirodi za ono,
za čim kod njega postoji želja i nastojanje da postigne.

126. Pošto ovo oponašanje (taklid) kod čovjeka postane prirodno ponašanje, nije potrebno gubiti riječi na odbranu njegove opravdanosti.
127. Od savršenog, potpunog i odgojenog čovjeka (Kjamil) dolaze nam korisni darovi, ne može biti drugačije, o ti razboriti!
128. Mjesec posredstvom Sunca biva osvijetljen, zar nam to nije dovoljno kao primjer?
129. Jedan drug Allahovog Poslanika pogleda u ogledalo, i umjesto sebe vidje u njemu najboljeg čovjeka (Muhammeda, alejhissalatu ve selam).
130. Za ovo ima još mnogo dokaza, ali ih mi nećemo dalje navoditi zbog želje da nastavimo sa kazivanjem.
131. Iz okvira započetog kazivanja ne smijemo se puno odaljavati, da se riječ ne bi previše oduljila.
132. Rekli smo da u iršadu ima odlazak i povratak, sada ćemo nešto više o tome reći.
133. Suluk (put derviša) završava se u Jedinstvu Bića - u džem'u, pa je za saliku džezba kao blizanac džem'a (4. stupanj).
134. Kada se završi period približavanja, onda nastupa period usavranjavanja.
- Hadretul-džem'*
135. Tada se vraća i prikućuje, silazi se i dolazi u Veličanstvo skupa - Hadretul-džem' (5. stepen tarikatskog napredovanja).
136. Ogrtač koji je derviš ostavio prolazeći kroz treći stupanj, ovđe se ponovo nalazi i oblači.
137. Ogrtač o kojem je riječ tada je bio oduzeo Zat (Biće), uzeo ga je sebi i obukao ga (utapanje i nestajanje u veličanstvu BIĆA).
138. Između onog stanja i ovoga sada, razlika je kao između zemlje i neba.
139. U Džem'u (4. stupanj) derviš je Istinitog stvarno vido (šuhud), i saznao je istinu o sebi (video je sebe u istinskom svjetlu).

140. A osim toga, on sada još tješnje oblači na sebe odjeću koja mu je oduzeta, i svečano zaogrče haljine IMENA SVOJSTAVA.
141. To je kao kada se čovjek okupa, presvuči i odloži staru, a obuče novu čistu odjeću.
142. Ovo se stanje naziva KURBI NEVAFIL - neobavezno približavanje, a stanje prije toga - prvo približavanje - pripada KURBI FERAIZU.
143. U toku prvog približavanja čovjekov zastupnik je Istiniti (Allah), a u drugom približavanju Allahov dželle-šanuhu zastupnik je čovjek.
144. Ovdje počinje Drugi period približavanja, a završava se u Džem'ul-Džem'.
145. U ovom stepenu derviš razumije istinitost šerijata, on jasno vidi da je šeriat nakit bez kojeg se ne oblači odjeća tarikata.
- Džem'ul - Džem'*
146. U Džem'ul-Džem'u salik je u stanju da stalno vidi, kako se sve održava i stoji samo kao djelo Istinitog.
147. Ovaj stupanj postiže se na kraju džezbe, sve postoji određenjem Istinitog, očito i jasno.
148. Ovdje se ulazi u stanje DJELOVANJA (ef'al), i oblači se odjeća Allahovog dželle - šanuhu zastupnika (halife).
149. Svi događaji koji su prethodili postanku skupljeni su, i sve što postoji leprša sada u naročitom sjaju.
150. Čovjek ovog stepena zastupnik je Istinitog, a ko ga jednom vidi traži i želi da ga ponovo sretne.
151. A ako nađeš jednog od ovih halifa koji je EKMEL (savršeno savršen) znaj da ima i, šejhova koji vrše ovu ovu dužnost iz počasti (teberuk šejhi).
152. Možda će ti Allah dželle-šanuhu dati da nađeš jednog od njih, i da tako dobiješ snagu za istinsko oživljenje.
- Ehad, yetni džem'*
153. Postoji i sedmi stupanj na ovome putu, reći će ti nekoliko riječi i o njemu.

154. Dato mu je ime EHADİJJETUL DŽEM'.
I to je Hazreti Pejgamberovo naročito boravište (me'ad).
155. Bez dozvole Allahovog Poslanika,
nijedan rob ne može ukoračiti u ovaj mekam.
156. Na ovaj stupanj upućuje nas i Šejh Bistami,
istinom što se krije u jednoj njegovoj izreci:
157. "Evlije uplove u takav ocean,
na čijim obalama stoje pejgamberi".
158. Vjeruje se da se riječ "ocean",
odnosi se na Sedmi stupanj.
159. Naslijedstvo od pejgambera je položaj i ugled evlja,
jer su pejgamberi na većim položajima od njih.
160. Ali za svako naslijedstvo potrebno je strpljivo čekati,
ovo je pravilo koje nam je od ranije poznato.
161. Ehadijetul - Džem' je stupanj kojeg niko nije u stanju opisati,
najodabranija pera i govor ne mogu nam ga približiti.
162. Na četvrti stupanj (Džem') upućuju kur'anske riječi "Summe dena" -
pa se prikučio,
a riječi "fe tedella" - i primakao, upućuju na Hadretul-džem'.
163. "Kabe kavsejn" upućuje na Šesti stupanj (Džem'ul-džem'),
a "ev edna" na Sedmi stupanj (Ehadijjetul-džem').
164. Početak i Kraj se dotoču,
jer je suluk (derviško odgajanje) u obliku kružnice.
165. Kružnica sastavljena od sedam mekama u stalnom je kretanju,
kao što i ljudi obilaze Čabu (tavař) u sedam krugova.
166. Džuma je dan u kojem se jedna sedmica završava, a druga počinje,
kao što se i u Kružnici suluka Početak i Kraj spajaju.
167. Ako ovaj poredak prihvatimo i upoznamo njegovu vanjštinu,
još nam ostaje otvoreno pitanje unutrašnjeg rasporeda i pouke.

Kur'an i broj sedam

168. Sve knjige koje su ikada od Allah-a objavljene,
sadržane su i Uzvišenom Kur'anu.
169. Sve istine što ih Kur'an donosi,
sakupljene su u Fatihi.
170. Zato za Kur'an kažemo da je Majka knjiga (Ummul-kitab),
a za Fatihi kažemo da je kao blizanac.
171. Ona je sastavljena od sedam časnih ajeta,
pa obrati pažnju na ovaj odnos prema broju sedam.
172. Pošto u brojevima koji se nalaze u njima stoji Jedan (1)
nauci o izučavanju i spaznaji Allahovog jedinstva (tevhid) to je temelj.
173. A tesavvuf, koji je suština suštine,
počiva na lijepom odgoju.
174. Ilmi zahir (znanje vanjske prirode) je kao srebro,
Ilmi batin (unutarnje znanje) je kao zlato - potrebno je i jedno i drugo.
175. Znaj da je uzroku stvaranja svijeta ime,
Spoznaja Istinitog.
176. Mada je Cilj jedno, a Sredstvo drugo,
oni su povezani i ne odvajaju se jedan od drugog.
177. I na čovjekovoj glavi ima sedam dijelova prekrivenih dlakom:
dvije obrve, četiri trepavice i kosa.
178. "Ruka moći" upisala je i iscrtala te oblike,
ne misli da to nema svoje dublje značenje!
179. U školu spoznaje ako se upišeš (Mektebi irfan),
izučavaj ovu pojavu - traži broj sedam svuda oko sebe.
180. Čak i riječi što tevhid potvrđuju (Allahovo jedinstvo) - Kelime-i-šehadet,
od sedam dijelova je sastavljena.
181. Nebesa, Zemlja, mora...
svi oni broj sedam nose.

182. Mnogo štošta u njima od sedam je dijelova sačinjeno,
o čemu govori knjiga SEBIJJAT (od sedam) koja će te uvjeriti.
183. Ovo je bio govor samo o broju sedam,
a i kada bismo više o tome rekli, ne bi bilo dovoljno.
184. Od pojava i stvari koje su od sedam sastavljene,
jedan je i Sedam stupnjeva duše, koje treba svakako znati.
185. Ali ovo brojanje do sedam položaja duše nije prosti račun,
niti predmetna pojava brojeva, nego opisuje stanja i unutarnje odnose.
186. Kao što jedan čovjek biva unaprijeden,
pa mijenja svoje zvanje i ugled, a likom i tijelom ostaje isti.
187. Tako se na putu prečišćenja duše u tarikatu,
mjeri stanje svoga nefsa, o ti oštoumnii!
188. Ruke, noge, oči, uši...
pa zar ćeš po tome prosudjivati čovjeka?
189. Dodji, pristupi -- pogledaj šta sve ima u tome tijelu,
kolika su to prostranstva i kakva složenost!
190. O vidljivim i skrivenim dijelovima, o snazi i energiji, o osjetilima,
o svemu što u nama i oko nas tako čudesno i skladno radi, kazaće ti
istinu prvo nauka.
191. A tesavvuf će ti otkriti skrivene odnose,
i podučiti najdublje tajne duše.
O spoznaji sebe.
192. Sigurno sū doprile do tebe rijeći Allahovog Poslanika:
"Ko spozna sebe, spoznao je i svoga Gospodara".
193. Da bi spoznao Allaha dželle-šanuhu, nastoj da spoznaš sebe,
na ovome polju ne žali svoga truda i predanog istraživanja.
194. Sebe spoznaj, sebe nadi, mladiću,
a potom nastoj da takav ostaneš.
195. A kako ćeš sebe naći i spoznati?
Ovo je osjetljivo pitanje, ali će ti reći nekoliko uputa.

196. Sa ovim zadatkom, koji se zove Spoznaja sebe,
muršid (šejh) će te pobliže upoznati.
197. A ja će ti objasniti samo mali djelić te spoznaje,
sa dozvolom Živog, Svetog - Allaha dželle-šanuhu.
198. Podučavanje o Spoznaji sebe je kao more,
a naš jezik i pero su kao uši igle.
199. Koliko se ušicom igle može zahvatiti morske vode,
promisli malo o tome, o ti razboriti.
200. Škola za sticanje ovog znanja je šutnja,
a učitelj je ljubav prema Allahu koji je Živi i ne umire (Hajjun la jemut).
201. Bez slova, bez glasova i bez osjeta,
srce uči i spoznaje šta znači "JA NE ZNAM".
202. Zato ne gubi vrijeme, tržni se i kreni na put,
upiši se u školu spoznaje i postani njen marljiv učenik.
203. Pridi i u ruku poljubi učitelja i okiti se šutnjom,
koristi njegove savjete da postigneš lijep odgoj i obrazovanje (irfan).
204. Prouči kako je Stvoritelj - Allah dželle-šanuhu dao tvoj lik,
kako te je skladno i krasno u svijetu postavio - On je Hakim.
205. Ti si veliki primjer stvaranja što sija na ovome svijetu,
ti si velika tačka u abecedi ovoga porekla.
206. Svi svjetovi u tebi imaju svoje određeno mjesto,
i sve što je stvoreno počašćeno je tvojim postojanjem.
207. Ti si knjiga Uzvišenog Tvorca, znaj ovu istinu mladiću,
ostala stvorenenja sva tumači su knjige tvoga postojanja.
Cvjetcov lik, sastav.
208. Čovjek okuplja u sebi osobine (šen) moći i snage,
on je ogledalo Allahovih dželle-šanuhu osobina.
209. Gradom svojom čovjek je slika Milosti,
a oblikom svojim on je najljepši i najveći od svega stvorenog.

210. Pomno i detaljno prouči njegovu prirodu,
vidjećeš kakvo se savršenstvo i veličina stvaranja krije u njemu.
211. Kada otkriješ tajne pojedinih njegovih osobina i saznaš istinu,
zastaćeš zapanjen pred njegovom moći.
212. Od čega je čovjek sastavljen dobro prouči i upoznaj,
istražuj i vidi visoke darove koji ga iznad drugih uzdižu .
213. "Pokazaćemo im naše znakove u svemiru,
i u dušama njihovim...", rečeno je u Kur'anu.
214. Budući da je tako, treba da otvorimo oči,
da te znakove, jedan po jedan, pažljivo proučimo.
215. O potrebi izučavanja i zaključivanja govori časni Kur'an,
predaj se ovome zadatku, a dokaze koje dobiješ prihvati i čuvaj.
216. Zadrži svoj pogled na čovjeku - tom blizancu Kur'ana,
na licu njegovom naći ćeš moć Milostivog.
217. Da se učvrstiš na osvjedočenju ove istine trudi se i dan i noć,
koristi se svim raspoloživim načinima da dođeš do sredstava za taj cilj.
218. Nađi čovjeka koji će ti biti Mushaf koji govori,
sjedi pred njega na koljena i nauči abecedu u poretku stvaranja.
219. Pitali su Hazreti Ašu kakav je bio i kako je živio
Hazreti Resulullah Muhammed, alejhissalatu ve selam.
220. Ta čista žena dala im je odgovor,
da mu je vladanje bilo Kur'an.
221. Po što Kur'an svojim sadržajem okuplja sve,
primjer za svaki posao nalazimo u vladanju Pejgambera Alejhisselam.
222. Iako je Kur'an Allahov dželle-šanuhu uzvišeni govor ljudima,
do nas je došao preko kazivanja Hazreti Muhammeda Alejhisselam.
223. Urezan je na sigurnom mjestu na Čistu ploču (Levh),
i trajno je sačuvan od promjena.
224. O ovim pitanjima dosta se raspravljalo među učenjacima,
a tebi je dovoljno ako zapamtiš istinu koju ti u ovoj tuhvi prenosim.
225. Što god Kur'an sadrži došlo je sa Neba,
i na Mi'radžu Allahovog dželle-šanuhu Poslanika, alejhissalatu ve selam.
226. On je bio dostojan toga neprocjenjivog carstva znanja i mudrosti,
a učenjacima iz njegovog naroda ono je ostalo za nasljeđstvo.
227. Ko bude među onim što imaju udjela u ovom dragocjenom naslijedu,
sretnik je sa visokim postignućem i ima udjela u najvećoj blagodati.
228. Kod tebe će se pojaviti djelovanje Allahovog dželle-šanuhu imena DŽAMI -
koji okuplja,
sa Neba je i ono došlo kao i časni Kur'an
229. Suho i sirovo -- sve se nalazi u ovom imenu,
slično kao što se sve nalazi u Kur'anu.
230. I ti si jedan naročiti vid stvaranja, iako ti je početak od sperme,
i sličan si primjerku Kur'ana.
231. Oblikom si jedna mala čestica - kapljica,
a hodom i djelovanjem si kao more.
232. Nemoć i snaga u tebi su se sastali,
u Svijetu mogućeg ti si stvorenje sa izuzetnim sposobnostima.
233. Po svojoj prirodnoj građi ti si slabašni i nemoćni rob,
ali svemu što je usvemiru ti možeš komandovati.
234. Zar umovi nisu ostali zapanjeni nad ovom istinom,
nad ovom neobjašnjrenom zagonetkom što se krije u tebi!?
235. Po svome bitku (hejula) ti si određen da možeš podnijeti (kabil)
neslučeno velika zaduženja koja ti je dao Istiniti.
236. Tvoja sposobnost da nosиш obaveze (kabilijet) dar je odabran (hejula),
tebi od Gospodara svih svjetova Allaha dželle-šanuhu.
237. Oblik vrste je širi od "Oblika pojedinca",
i bitak (hejula) je bliži svojstvu vrste.

238. U "Slici vrste" ucrtana je nosivost (kabilijet) pojedinca (jedinke), i prema ovome planu došlo je do povjeravanja pojedinačnih zadataka.
239. "Svako novorodenče dolazi na svijet kao musliman", rekao je Allahov dželle-šanuhu Poslanik (alejhissalatu veselam), i to je temeljno objašnjenje.
240. A zatim neko sa toga puta skreće, to u "Slici vrste" ucrtana pojava jedinke pokazuje razlikovanje.
241. Oni koji skrenu sa puta istine postaju "z a l u t a l l", a to skretanje je skretanje sa pravca prema Istinitom.
242. U stvari, onaj ko ostane pri sposobnostima (kabilijetu) svoje vrste, biće u stanju da provede život na pravom putu radeći dobra djela.
243. Pojavu dobrih djela kod jednog čovjeka, nazivamo 'koračanje pravim putem' (tevfik, hidajet).
244. Ljudi koji čine dobra djela to su sretnici i prijatelji, a oni koji čine loša djela su nesretnici i neprijatelji.
245. Ali ovdje se pojavljuje niz pitanja koja treba razjasniti, jer se događaju slučajevi koji izgledaju suprotni izloženom.
246. Određenje o tome ko je sretnik a ko nesretnik u majčinoj utrobi biva objavljeno, tako nam je preneseno u hadisu Allahovog dželle-šanuhu Poslanika.
- O časnom znanju Allahova —*
247. U "Hazretul - ilmu" - Časnom znanju (Allahovom) kako je, tako će biti i ostvarivanje svake pojave (ajni sabit).
248. "Znanje Istinitog" je Mali knjiga (Matica), i u njoj nisu moguće nikakve promjene.
249. Ko u njoj bude upisan sretnim, biće sretan, ko u njoj bude upisan nesretnim, biće nesretan.
250. U "Časnom znanju" upisano je tvoje postojanje, pa i u pojavnom svijetu to se postojanje mora obistiniti.
251. Ovo postojanje u pojavnom svijetu (životu) samo je dio z a p i s a n o g, i ono je samo jedna pojava kojom se zapisano obistinjava.
252. Ovo postojanje u pojavnom svijetu samo je privremeno i posudeno, ono je, znaj, od Istinitog samo jedno kratko sjećanje.
253. Sufije kažu da "ajni sabite"- materija koja u svijetu postoji, nema ni mirisa od p o s t o j a (vudžud).
254. Da li oni kažu da postoji samo ono, što svoje postojanje ne duguje ničemu drugom!?
255. Sve ono što samo od sebe nije u stanju da se održava, ne može biti nazvano ni postojanjem ni nepostojanjem.
256. Ovakve stvari i pojave imaju neku vrstu postojanja, ali ne ličnog, one imaju neku pojavnost u svijetu, ali to je slično sjeni.
257. Postojanje svijeta je nešto između postojanja i nepostojanja, "ima jednu stranu lica, a drugu i nema" (hadis).
- O prvoj odredenosti:*
258. "Prvu odredenosť" muževi hakikata (tesavvufski učenjaci) opisali su, na slikovitom primjeru:
259. To je kao pisanje vodom od luka po bijelom papiru, na kome se tragovi od pisanja uopšte ne primjećuju.
260. Ako se papir okrene prema vatri, sadržaj pisanja postaće uočljiv.
261. Slova koja su bila nevidljiva pod zracima Sunca iznenada se pojave, i tako postane vidljiv i čitljiv zapis koji papir na sebi nosi.
262. Ukaže se boja drugačija od bijele boje papira, djelo pisanja odjednom izroni i pojavi se pred našim očima.
263. I ovaj svemir bio je kao "nečitljiva slova", kada se pojavio "postao je jasno čitljiv".
264. Iz "Neodredenosti" je prvo došao Adem, i onda postao otac svijeta.
265. Poslije, ovaj svijet je rodio Adema, i tako postao majka Ademova.

266. Mi smo sjemenka - slična Ademu,
a voćka koja iz nje ponikne slična je ovome svijetu.

267. Iz sjemena postaje plod - voćka,
a, gledaj, taj plod rađa opet sjeme.

268. Sjeme je najvažnije za razvijanje i rast svake biljke,
a onda, na kraju, pokazuje se zreli plod.

269. Adem i ovaj svijet (svemir) u sličnom su odnosu,
treba da o ovome puno razmišljaš, o razboriti!

270. Kada ti kažem riječ s v i j e t mislim na sve čestice,
a od njih se izrodilo mnogo Adema.

271. Ruh Ademov (čovjekov) rodio je elemente (čestice),
a onda su elementi (čestice) rodili čovjeka (Adema).

272. Čovjekovo rođenje je rođenje sa dušom,
a potom je njegovo rođenje tjelesno.

273. I rođen i rodio - ovo je tako,
i temelj i dio, a to se ovako može ukratko opisati:

274. Ademova duša je od Ahmedove duše,
a Ahmedova duša je od Svjetla Allahovog (Nur) kome se klanjamo.

275. Ovo Svjetlo Allahovo nekada zovemo Pero (Kalem), a nekad Svestrani um
(Akli kull).
Ovo zbog toga što je ono Temeljni izvor postanka (Asli kull).

276. Prvo čemu je Allah dželle-šanuhu dao postojanje je Svjetlo (Nur),
ono je po Biću jedno, a po svojstvima troje.

277. Početak stvaranja (tevkin - zbivanja) za sve je ovo Svjetlo (Nur),
ono je početak i prve i posljednje jedinice u Svijetu.
Čovjek kao primjerak svemira.

278. Za čovjeka je rečeno da je Veliki primjerak u Svemiru,
obrati pažnju, reći će ti o ovome nekoliko riječi:

279. Glava njegova - jedna kupola sastavljena od kosti,
slična je nebu.

280. Kao svjetlo Sunca koje obasjava nebo,
pamet kod čovjeka čuva ga i svijetli.

281. Sa neba pada kiša i kruže oblaci po njemu,
čovjek plače i iz očiju mu kapaju suze.

282. Na nebu ima puno zvijezda,
na čovjeku ima puno ukrasa.

283. Čovjek ima pet osjetila,
pomoću njih se ravna i snalazi.

284. Kosa je kao noć, a lice kao mjesec,
uz uštar kada se pojavi - Lejlei Bedr.

285. U ustima čovjeka struji vazduh proizvodeći zvukove,
kao dahovi iz Sura (Svirale - Roga) - Nefhai sur.

286. Ovo je vanredna pojava koja se riječima,
uopšte ne može iskazati:

287. Taj zvuk nastaje od jednog daha,
a riječi za njega vežu svoje tonove.

288. U Suru Israfilovu ima i smrt i život,
iz čovjekova lica izbijaju isti znaci.

289. Kada je čovjek neraspoložen (Kabd - stisnut) ti tonovi ga smiruju,
a kada je raspoložen (Bast - raširenih grudi) odvede ga u blaženstvo.

290. Eto, usta su slična Suri Israfilu,
pa potrudi se da ih koristiš u hajr.

291. Ne govori ništa što izaziva Allahovu džellešanuhu srdžbu,
i što je zabranio Stvoritelj ljudi.

292. Znaj da je srce kao Ćaba,
ona se čisti ako se ružno ne govori.

293. Tvoje tijelo slično je Zemlji,
u njemu je bezbroj Istinskih vrijednosti (Hakaik).

294. Na površini Zemlje uzdižu se brda i rastu šume,
u tijelu ima mnogo žila i kostiju.
295. Na Zemlji ima mnogo bilja i rastinja,
a na tijelu puno dlaka i dlačica i kosa.
296. Na Zemlji ima puno izvora i rijeka,
a u tijelu puno krvnih sudova i znojnih kanala.
297. Na Zemlji ima različitih vrela,
i svako se izdvaja posebnim sastavom i ukusom.
298. I kod čovjeka ima takvih mjeseta,
gdje se posebno izdvajaju masnoće, mirisi i tekućine.
299. Suze i krv su slani, voda iz usta je slatka,
a iz ušiju gorka.
300. Kao što se Zemlja potresa zemljotresima različitih stepena,
tijelo biva izloženo zijevanju, kihanju i drhtanju.
301. Na Zemlji postoje četiri godišnja doba,
a i kod čovjeka postoje četiri perioda kroz koja prolazi.
302. Doba djetinjstva je kao proljeće,
mladost čovjekova je kao ljeto.
303. A muževno doba - to je kao vrijeme jeseni,
a potom dolazi starost - kao zima puna nepredvidih poteškoća.
304. Godina ima dvanaest mjeseci, a na tijelu čovjekovom je 12 otvora.
(2 oka, 2 uha, 2 otvora na nosu, 1 otvor usta, 2 na stidnim mjestima,
1 otvor pupka i 2 na grudima).
305. Poznato ti je da godina ima 365 dana,
a da li znaš da je toliko živčanih grana u čovječjem tijelu?
306. Čovjekova narav i promjenjiva raspoloženja slična su životinjama,
svako ima svoje znakove preko kojih ga upoznajemo.
307. Oholost je svojstvo leoparda, nasrtanje je svojstvo lava,
a zavidnost je osobina vuka.
308. Zato je Jakub pejgamber rekao za svoga sina Jusufa,
da se plaši da ga ne pojede vuk.
309. Jusufova braća su bila zavidna Jusufu,
tako se porotumačio govor Jakubov.
310. Strast je osobina magarca i krmka,
a sumnjičavost i podozrenje (vesvesa) je kod muhe.
311. Osveta je kod deve, a neprijateljstvo kod zmije,
dok je mravu draga pohlepa.
312. Gibet (ogovaranje) je osobina gavrana - on jede strvinu,
a zbog svog tvrdičluka najpoznatiji je miš.
313. Razmisi o svim primjerima i zamisli se nad svojom prirodom,
trudi se da odstraniš od sebe svojstva koja ne dolikuju čovjeku.
314. Istina je da se ove i druge manjkavosti nalaza u čovjekovoj prirodi,
ali je u njoj i veliki broj pohvale vrijednih svojstava i mudrosti koje je dao
Istiniti i Slavljeni.
315. Istražuj i osluškuj u nastojanju da saznaš,
ko je među ljudima kukavica a ko odabranik i junak.
316. Snage su u čovjeku nečasne vojske strasti i šeštana,
kao što su vojske smutnje Jedžudža i Medžudža.
317. Njihovo zlo je vrlo veliko, žestoko i opasno,
stani im odlučno na put i presijeci im prolaze.
318. Trudi se dan i noć da ne prdu zidinama tvoga dvorca vjere,
da ga ne osvoje i da ga ne poruše.
319. Oni vrebaju svakog časa sa namjerom,
da te napadnu i da razore taj dulistan.
320. Niti vrijeme jednog udisaja ili izdisaja oni te ne ostavljaju na miru,
pa budi oprezan i ne dozvoli da te nadu nespremnog.
321. Probudi se, suviše si dugo spavao u tragičnom pivanstvu,
otrijezni se - iz sna skoči i odupiri se ovom kobnom neprijateljstvu.

322. Prihvati te šejtanske snage i varke i naoružane čete strasti,
i stegni ih snažno u neraskidiv zagrijaj smrti i poraza.
323. Ako u ovoj presudnoj borbi sa strastima i Šejtanom čovjek pobedi
to će mu biti jasno potvrđeno na snu (ru'ja).
324. Ako se usnije da jaše na magarcu, na primjer,
ili ako vidi nekog drugog da jaše na magarcu.
325. To znači da je on uspio da savlada svoje strasti,
i da su one kod njega izgubile svoju ubojitu snagu.
326. Iz kandži varki takav je sretnik našao spas,
unišao je u predjele **N a j b o l j e g Ć u v a r a .**
327. Ali na put koji vodi ovom uspjehu i spasenju teško je ići sam,
pa je sloga rečeno: "Prvo drug, pa onda put".
328. Na hadž poči bez vodiča i na duga putovanja bez druga nije lako,
a i bolesniku svakom potreban je ljekar.
329. Ti si napadnut i teško si zaražen klicama teške bolesti,
traži doktora i pitaj ga za puteve ozdravljenja, ako si pametan.
Čovjekov lice
330. Pošto je čovjek kao slika Allahove dž.š. milosti i moći,
potrebno je da sa više pažnje i izbliza pogledamo njegovo lice.
331. Ruka moći napisala je na njemu slova,
koja sadrže i predočavaju puno tajni.
332. Dvadeset i osam slova ispisano je na čovjekovom licu,
"To su znaci iz Knjige" - Tilke ajatul-Kitab.
333. Između obrva je ucrtana uspravna crta - elif,
a elif je prvo slovo u abecedi arapskog pisma.
334. Pošto je ova jedinstvena crta prva napisana (elif),
iz nje razumijemo simboliku jedinstva Jedinog Gospodara Arša.
335. U značenju ovoga elifa i čovjek ima svoje određeno mjesto,
a na to ukazuje tajna riječi "Mjesec se može raspoloviti".

336. Kosa, trepavice i obrve odgovaraju drugim harfovima na licu,
kojih je pored elifa još sedam.
337. Još sedam harfova krasí lice čovjekovo,
a njima odgovaraju oči, uši, nosne šupljine i usta.
338. Dva puta po sedam, ukupno četrnaest jasnih znakova ispisanih,
što na licu čovjekovom slijaju kao mjesec u dubokoj noći.
339. Ali pored ovih ima još četrnaest harfova na licu čovjeka,
njihovo postojanje začuduje i oduševljava.
340. Oni su pokriveni sjenkom značenja i nisu lako uočljivi,
kao što su neke riječi pokrivene drugim riječima pa se samo
podrazumijevaju.
341. Oni se odnose na Četrnaest nevinih od časnog roda Muhammedova
i svaki je populjak iz ružičnjaka dobrote (Bagi Letafet).
O sebi — o stupnjevima
342. Zadatak ovoga kazivanja je sedam stupnjeva muridovog napredovanja,
pa vratimo se njemu i čujmo o stanjima ljudske duše.
343. Obrati pažnju jer će izlagati opširno,
a želja nam je da govorimo jezikom za tebe razumljivim.
344. U samom početku rekli smo nešto o tesavvufskom putovanju (suluku),
iz te prostrane doline napisali smo nekoliko nužnih obavještenja.
345. Ono što je ranije rečeno samo je uvod u tesavvufsko-tarikatsko
kazivanje,
a sada ćemo обратити pažnju na neophodne detalje suluka.
346. Navećemo i nekoliko usporedbi radi slikovitog izlaganja,
sa ciljem pojednostavljenja i pristupačnog kazivanja.
347. Nazivi koji su ovdje upotrijebljeni nisu kod svih učenjaka isti,
ali se oni odnose na iste pojave i stanja, a to je najvažnije.
348. Muževi Istine (Ridžali Hakikat) upotrijebili su različite izraze,
u nastojanju da opišu i približe saliku stepene i mertebe.
349. Oni su se služili različitim opisima, izrazima i riječima,
da bi ljudima pojasnili složene pojave i omogućili spoznaju stanja.

350. Iako u samom izražavanju ima izvjesnih razlika, cilj i namjera njihovog obraćanja ljudima je predočenje jedne istine.
351. A kada se čovjeku u jednom pitanju otklone nejasnoće i otkrije istina, onda postaju nevažne riječi i razlike u izrazima koji su tome predvodili.
352. Mekami, odnosno stupnjevi tarikatskog napredovanja, su kao stanice, koje su smještene na širokim putevima po kojima putujemo.
353. Kod pisanja Časnog Kur'ana ima mnogo znakova za zastajanje, pojedini od njih su izuzetno značajni za ispravno učenje.
354. Neki ljudi obraćaju naročitu pažnju samo na najpoznatije znakove, a ovakav pristup poznat je pod imenom idžmalen (ukratko, sažeto).
355. Drugi ljudi obraćaju pažnju na sve znakove bez izuzetka, a ova dva različita pristupa prisutna su i kod batinskih učenja.
356. Dužina puta neće biti skraćena ako se nabroji manje stanica niti će biti produžena ako ih znamo više.
357. Ako o ovom primjeru razmisliš i ako ga pravilno razumiješ, onda ćeš lakše razumjeti šta je put hakikata u cjelini.
358. Kao i na običnom putovanju sa određenim brojem stanica na putu, i u tesavvufskom putovanju sve stanice prije cilja valja proći.
359. Neko putuje brže, a neko sporije, ali na tom putu svi prolaze određene stanice prema cilju.
360. Kod Džilvetijskog tarikata ovih stanica ima dvanaest (mekama), a kod svih ostalih po sedam.
361. Džilvetije drže da ima sedam mekama nestajanja (fera) a pet mekama (stupnjeva) povraćanje u svijest o postojanju (beka).
362. U osnovi svi se stepeni dijele na dva popratna stanja, jer se sjedinjuju suprotnosti pri sastajanju nestajanja i postojanja (džem').
363. Zato su učenjaci usvojili naziv Seb'a-enfus, koji se odnosi na sedam disanja duše u predjelu odgovarajućih mekama.

364. Prečišćenje duše koje Džilvetije postižu preko dvanaest mekama, postiže se, također, preko ovih sedam.
365. Put prečišćenja i nestajanje tebe u odnosu na postojanje Uzlašenog Allahovog dželle-šanuhu Bića, sadrži u najnužnijem obimu i obliku sve pomenute stepene (mekame).
366. Istiniti (Hakk) je stvorio tebe u savršenom obliku, dao je za put tvoga uzdignuća čitav niz prelaznih stanja i pojava (atvar).
367. Ovim stanjima i pojavama data su mnoga imena, i kazano je o njima dosta jasnih određenja, propisa i pravila.
368. Svaka od ovih faza (tavr) ima svoje ime, svojstvo, djelo, vojsku, mjesto i stanje.
369. Pored toga svaka faza ima i svoj kluč i poslužitelje (poslugu), a odlikuje se i posebnom oznakom i bojom.
Duša sklona zlu
370. Mekami (stepeni) počinju sa prvom fazom, koja je nazvana Nefsi emmare - duša sklona zlu.
371. Neki su ovaj prvi stepen nazvali Tevhidi e'l'al (Jedinstvo djelovanja), a neki opet Sejr ilallah - Putovanje prema Allahu džellešanuhu.
372. Svojstva duše ovoga mekama su kao svojstva životinja čije meso ne jedemo, kao što su krmak, vuk i lisica.
373. U nevaljalštinama je ogreza kao nečista krv, stalno srila u provala najvećih niskosti.
374. Priroda takvog čovjeka je uprljana ponižavajućim postupcima, duša mu je nečista i puna niskosti, prljavštine i zla.
375. Da živi hiljadu godina ovako niska priroda neće se promjeniti, niti će ikoga u kakvom dobrom poslu slijediti.
376. Na njega može uticati samo uskraćenje hrane i gladovanje, ništa ga drugo ne zbunjuje i ni pred čim drugim ne poginje glavu.
377. Ovakvoga trajno podržava Iblis, huška ga na niskosti, razvija u njemu odbojnost prema Allahovoj dželle-šanuhu milosti.

378. Njega podržava onaj koji je podržavao faraona u njegovom odmetništvu, onaj koji je bio uz Nemruda u njegovim vatkama.
379. Onaj ga podržava koji je otrovač i mnoge odane pobožnjake (abide), i unio sumnjičavost u srca mnogih koji su bili krenuli pravim putem.
380. Djela su ovog mekama neprestano bavljenje neistinom, umišljenost, tvrdičluk, zavist, srdžba i neznanje.
381. Neobuzdana strast (nefs) je izvor ovih niskih postupaka, sve što ne valja dolazi od ovakve duše.
382. Njena je vojska loša narav, uvredljivi postupci i srdžba, a mjesto njenog staništa je u prsim takvog bijednika.
383. Stanje ovog mekama je stalno naginjanje i želja za onim što je prvično, bježanje od ugodnog mirisa ruže i srjianje u tmje.
384. Ključ za izlazak iz ovog poniženog položaja je samo Kelime - Tevhid, a treba ga mnogo i mnogo učiti.
385. Ta izreka koja potvrđuje najveću istinu svih svjetova, otvara tešku kapiju ovog mekama tvrdave i pere zidove njenih prijavnih soba.
386. Močna taneta koja izbacuje blagoslovena Izreka Jedinstva Bića, nadmočno i sigurno pogadaju tvrdavu razuzdanih strasti ovog mekama.
387. Sa pokretom od desne strane poricanja svega drugoga osim Boga, sa pokretom prema srcu izjava da je samo Allah dželle-šanuhu Bog.
388. Nema drugog stvoritelja - samo je On Stvoritelj Jedan Jedini, sve što postoji Njemu duguje svoje nastajanje i život.
389. Misao o ovome neka te stalno prati kao slika smještena u glavi, neka te prati ta istina da samo Allaha dželle-šanuhu obožavamo.
390. Zatim, tvoj posao svedi na zikr - spominjanje Allahovog imena, ovom poslu predaj svoje srce.
391. Svoja djela ti utopi u Allahovom djelu, a i svoj zikr isto tako.
392. Ovaj mekam i njegov zikr ima i svoje odane služe, a njihovo ime je EFRAD - jedinke, pojedinci.
393. Svjetlost koja se u ovome mekamu pojavljuje je plave boje, a kada se ugleda obuzme te osjećaj blaženstva.
394. Kod osobe na ovom mekamu, javlja se nezaježljiva težnja prema zabranjenom.
395. U najvećem broju slučajeva osobe koje pripadaju ovom stupnju sanjaju snove iz kruga kojem i pripadaju.
396. EFRAD su vrlo ugledna skupina Allahovih dželle-šanuhu robova, i oni su na putu spoznaje svoga Gospodara potpuno povučeni u osamu.
397. Oni su slični časnim melekima, svi osjećaju snažno prožimanje ljubavi prema Allahu dželle-šanuhu.
398. Kutubi ne rukovode ovom skupinom evlja, njihovi poslovi su posebni i nisu u nadležnosti kutuba.
399. Ko se napije Abuhajat pića (Vode života), pripadaće društvu evlja koji poznaju hazreti Hidra.
400. Car na kojeg se odnosi izreka LEVLAKE (Muhammed, alejhissalatu vesselam), prije objave pripadao je ovoj grupi.
401. Ovoj grupi pripadao je i Ibni Kaid, jedan derviš hazreti pira Abdulkadira Gejlanije.
402. On sam nije znao da pripada ovoj skupini, dok mu to nije rekao hazreti - pir Abdulkadir Gejlani.
403. Šejhi Ekber vrsni znalac kojem je mnogo štošta bilo otkriveno, prenosi nam ovo u svome Futuhatu.
404. Kada se čovjek uzdigne na ovom mekamu i počne vidati skrivene dobre, onda je to znak da je došao do njegovog vrha.
405. Kada sa nekog mjesta ugleda neobične prizore, ili kada u više navrata bude suočen sa začudujućim slikama.

406. Ili ako vidi sebe kako izgovara Božje dželle-šanuhu ime ALLAH, okrenut prema nekom džematu ili sa njima pomiješan.
407. Sva ova viđenja i snivanja ukazuju na to, da je dotični prešao u drugi mekam.
408. Učenjem LA ILAHE ILLALLAH čisti se duša Nefsi emmare, ostranjuju se prepreke za dalje napredovanje i sklonost prema onom što nas zavodi.
409. Uvjeti su još za uspješno savladavanje ovog položaja, da se strogo pazi na čistoću vidljivu i nevidljivu.
410. Postupak i ponašanje treba uskladiti sa vjerovanjem Ehli Sunneta, na ovo treba naročito obratiti pažnju.
411. Ugledati se treba i povoditi za Mezhebom Ehli Haka, svoje vjerovanje uskladiti sa njihovim.
412. Čuvati se zabranjenog i pokuđenog, strogo paziti da se sa toga puta ne zaluta.
413. Pouzdavati se i oslanjati na Allahovu dželle-šanuhu milost, raditi dobra djela, ali se na njih ne oslanjati.
414. Strogo paziti da ne bi došao u položaj da porekneš postojanje evlja iako te njihovo stanje može potpuno da zbuni.
415. Sa muršidom treba imati čvrstu vezu, i svoju zakletvu smatrati konačnom.
416. Svoj muršida treba smatrati najboljim učiteljem, i povezanost sa njim ljubomorno čuvati.
417. Eventualne njegove nedostatke ne treba držati za ozbiljnu prepreku, nego se na njih ne osvrtati i šejha smatrati neuporedivo najboljim.
418. Ljubav prema muršidu je neophodna, više ga treba voljeti od sebe i od svoje porodice.
419. Ako neko prema tvome muršidu pokaže mržnju, nemoj mu pokazivati ljubavi niti pažnje.
420. Šejhove prijatelje smatrati svojim prijateljima, a njegove neprijatelje svojim neprijateljima i nastoj da se za njega žrtvuješ.
421. Voditi računa da se ne povrijeđi šejhovo srce, stalno nastoj da mu budeš u hizmetu.
422. Ako te muršid nekada ukori, uzmi to kao njegovu blagost, i u svakom njegovom pokretu nastoj da uočiš pouku.
423. Šejha služi i budi mu poslušan i srcem i dušom, a svoju poslušnost prema njemu smatralj najčasnjom dužnošću.
424. Prema stepenu služenja i poslušnosti šejhu postiže se duhovna snaga, zato je tvoj odnos sa njim samo sreća i napredak.
425. Sve što činiš pod uticajem svojih nagona, djelo je samo tvoje i za njega ćeš sam biti odgovoran.
426. Isto tako, dobra djela koja činiš znaj da su ti milost od Allaha, a kod njega dobra djela ne propadaju i nijedan trud nije uzaludan.
427. Šejh Bistami - taj duhovni car, dugo je služio kao vodonos.
428. Na pragu Džaferi Sadika ponizan je bio i vjerno služio, pa je dobio ono što je dobio.
429. Ašik Junus koji je bio jedan od velikih careva svijeta, četrdeset i sedam godina služio je svoga šejha.
430. Emre Sultan oborio je svoju glavu pred šejhom kao poslušno pseto, za potrebe kuhinje cijepao je drva.
431. Meleki su ostali zapanjeni kad su ga gledali, pa zar ti ovi dokazi nisu dovoljni da primiš pouku?
432. Na početku tarikatskog puta služenje je temelj, a stanja koja kasnije dolaze puno su ovisna od toga.
433. Iz dana u dan tvoje napredovanje će bivati vidljivije, samo se moraš zaštititi od napada ljenosti.

434. Danas su ovi hizmeti i služenja vrlo rijetki,
ko se od nas ovako ponizno ponaša.
435. Teško nam pada rad za Allahovo dželle-šanuhu zadovoljstvo,
a što nam nefs želi to radimo i gdje on želi tamo hrlimo.
436. Znaj da od slabog vjerovanja (imana) ovo dolazi,
a šeitan nas bodri na ono što on voli.
437. Neka nas Allah močni i uzvišeni učini dobrim,
i neka nam daruje darežljivost i plemenitost.
438. Iz Kur'ana časnog što nam naređuje Močni,
koliko ti znaš od toga prijatelju?
439. Riječ koju si dao - svoju tarikatsku obavezu,
treba da ispunjavaš i izvršavaš.
440. Jedan najamnik dok ne izvrši svoju obavezu,
nema prava da primi nagradu za rad.
441. A plemeniti Stvoritelj - vidi kolika je Njegova plemenitost,
daje nam neizmjerna dobra i daruje nas bez kraja.
442. Prvo, stvorio nas i dao da u svijetu živimo,
a onda nas je obasuo raznim blagodatima.
443. A onda nam je dao da od svojih imetaka trošimo na druge,
a zato će nas na drugom svijetu obilno nagraditi.
444. Zbog svoga ogromnog imetka, velike darežljivosti i spremnosti na žrtvu,
Allahov poslanik Ibrahim (alejhisselam) služi nam kao primjer na kojeg se
treba ugledati.
445. Bio je spreman ne samo da sav svoj imetak podijeli u ime Allaha,
nego da i sina zakolje kao kurban.
446. Pored toga dospio je u vatru, ali nije žalio dati život,
zato je i prozvan Ebut - tevhid.
447. Eto, takvo je Allahovo dželle-šanuhu jedinstvo postojanja Tevhid,
nemoj misliti da su to samo prazne riječi koje izgovaramo.
448. Mnogi su na ovome putu dali život,
a ti jedva da žrtvuješ jednu koru hljeba.
Trošenje imetka na dobročinstvo
449. Dodi i uči Kur'ansku istinu,
da se ne može postići dobročinstvo bez trošenja.
450. Ovo je skupocjeno mjerilo dragulja vjere,
to je tačna vaga mjerjenja dervišluka.
451. Budući da je došlo naređenje da čovjek sebe preispituje,
vjerojanje (iman) i rad (amel) stalno treba provjeravati.
452. Svoje čisto zlato, kada imaš i vrijednost mu poznaješ,
dobro pazi u što ćeš potrošiti.
453. Mjenjači novca ne primaju falsifikovane novčanice,
pa zar misliš da se na Sudnjem danu može podmetati.
454. Ovdje je govor o darežljivosti,
pa mi je želja da pohvalim ovu ljudsku osobinu.
455. Jer dok se ne pojavi ovo lijepo svojstvo,
nema pristupa u treći stepen tarikatskog napredovanja.
456. Želja mi je da podstaknem salika na darežljivost,
i da čestitamo onome ko je darežljiv.
457. Nastojanje da činimo dobro, to je naš dug,
to nam je u časnom Kur'anu naređeno.
458. I Pejgamberu je rečeno da savjetuje i poziva na dobro,
jer u tom savjetu ima koristi za vjernike.
459. Darežljivost je slična blagodatima koje donosi kiša,
koja natapa bašće i kamenjare.
460. U bašćama ima puno cvijeća i plodova,
a kamenjari su besplodni, zarasli u trnju.
461. Blagodati kiše su velike
pa kada padne i u kamenjar ima neke koristi.

462. Od proljetne kiše u školjkama se razvije biser,
a zmije u kamenjaru postaju otrov.
463. "Govori istinu, u tome je mudrost",
rekao je Stvoritelj svome miljeniku Muhammedu (alejhissalatu vesselam).
464. Ko želi biti vjernik, naći će uputu,
a ko želi biti nevjernik, naći će put do svoje nesreće.
465. Tako djeluje i riječ na nas,
kakav nosiš dert u sebi, tako ćeš i primiti.
466. Želimo da saliku donešemo savjetima korist,
i da mu pomognemo da na ovome putu napreduje.
467. Ali treba znati da postoje i neuspjesi,
kao što tvrdom kamenu savjet nikakav ne koristi.
468. A moje riječi nisu upućene nikome drugom osim meni,
možda će u tome biti lijek mome dertu.
469. Nije ni čudo, jer sam u okeanu ostao bez vode,
srce mi je žedno, još se nije napojilo.
470. Ovaj moj čudnovati bol kome da kažem,
ali govorim ga, eto, makar samom sebi.
471. Paun se ljudima mnogo sviđa i dive mu se,
a on se žali na svoje nedostatke.
472. A sada da se potrudimo i kažemo nešto i o svome nefsu,
onoliko koliko je neophodno i koliko nam je dostupno.
473. Tvoj nefš je tebi najveći neprijatelj,
on je između tvoje dvije strane.
474. Ako tražiš neprijatelja protiv koga ćeš se boriti,
on ti je dosta jer te prati sve do same smrti.
475. Udaraj ga u glavu spasonosnim mećima zikra,
i skraćuj mu krila Isposničkim životom.
476. On je snažan div, a snaga mu je kao planina.
nemoj da te prevari pa da se sažališ na njegove lažne suze.
477. Traži pomoć od Allaha dželle-šanuhu i uzdaj se samo u njega,
kreni odlučno i upusti se u borbu sa njim.
478. Allah dželle-šanuhu ti je obećao svoju pomoć u borbi sa njim,
i pojačao te je sa jednim svojim robom vodičem.
479. Ako budeš slijedio upute hazreti - pira Gavsi Gejlanije,
nemoj se bojati svoga nefsa - Rečeno je: "ne boj se!"
480. Pod zaštitom smo svih hazreti - pirova,
a oni su pouzdani lavovi - čuvari na kapijama neiskvarenog vjerovanja.
481. Mi smo postigli visok stepen i ugled oslanjajući se na njih,
a bili smo kao biseri u školjci.
482. Trudimo se da očuvamo tarikatske veze i amanete,
da se ne presječe lanac za koji se držimo i da ne otpadnemo.
483. Kao što na putevima ima drumskih razbojnika,
tako i u tarikatu ima zavidnika i inačija.
484. Danas na svijetu postoji jedna vrsta dinskih nakaza i prikaza,
koji odvlače ljudе od tarikata.
485. Oni se prikazuju kao dobromarnjerni i dijele savjete,
a u stvari oni bacaju smutnju i svaki dobar posao kvare.
486. Oni su varalice koji svojom varkom zavode neuk svijet,
ali oni ne znaju da tom varkom i sebe upropastavaju.
487. O sebi imaju visoko mišljenje, a srca su im zaražena
njihova želja je da se izigravaju sa ljudima od istine.
488. Ali pričekaj do određenog roka, oni će biti ismijani,
zbog onoga što su smutnju sijali na zemlji.
489. Za prave vjernike oni kažu da su zaostali,
ove riječi njih opisuju, ali oni to ne znaju.

490. Budi oprezan i čuvaj ih se, oni pripadaju podzemlju kao krstice, svako miješanje sa njima donosi samo štetu.
491. Kretali smo se u krugu razgovora o prvom mekamu, i ovdje će o tome biti kraj.
492. Reći ćemo sada nekoliko riječi o drugom mekamu, onoliko koliko je nužno da salik o njemu zna.
493. Onaj ko je u Nefsi emmari i ko je njoj potčinjen, svi su mu poslovi podređeni interesima ovoga svijeta (dunjaluka).
494. A dunjaluk je kao bezvrijedna lešina koju treba napustiti, misao o Ahiretu treba oživjeti i stalno jačati.
495. Ali za taj preokret treba odvažnosti, volje i nastojanja, a posebno je važna poslušnost šejhu i slijedenje uputa.
496. Pojavljuje se želja da se dopre do Kapija Ahireta, ali da se kroz njih bezbjedno prođe potrebno je uložiti trud.
497. Ovo stanjem, kada čovjekova duša sama sebe prekorava, zove se Nefsi levvame i to je drugi po redu mekam.
498. Drugi naziv za ovaj mekam je "Tehvidi sifat"- Jedinstvo svojstava, a zovu ga još i "Sejr billah".
499. U ovome mekamu postoji naklonost prema dunjaluku, ali isto tako postoji i želja za Ahiretom.
500. U njemu čovjek tumara i napipava put između dvije svoje kible, nekada se prepusti dunjaluku, a nekada okrene svoje lice Ahiretu.
501. Nekada su mu poslovi dobri, a nekada loši, njegov život liči na život dvoličnjaka.
502. Svojstva su mu kao svojstva životinja čije se meso jede, jok, nije postigao osobine čovjeka.
503. Ljudi ovog mekama mogu se uporediti sa guskama i patkama, čas su u blatu, a čas u čistoj vodi.
504. Njihova djela su strasti, umišljenost, podvale i prenošenje riječi, njihovi poslovi često su uzrok ljudskih briga i muke.
505. Još želja za naredivanjem, skrivena dvoličnost, i ljubav prema položaju i časti, stalni su pratilac onih koji su u ovom mekamu.
506. Pored ovih, postoji i čitav niz drugih loših svojstava koje nosi, zato i kažemo da su ta svojstva vojska tog mekama.
507. Ali pored loših osobina koje smo nabrojali on se odlikuje i nekim dobrim, što je ispravno i istinito, a što neispravno i lažno oni vide.
508. Mjesto Nefsi levvame je u srcu, a stanje onih iz ovog mekama je da vole lijepo razgovore.
509. Ključ ovog stepena je Božije ime Allah, koje okuplja sva Božija imena i svojstva.
510. Sva Božija imena se dijele na dvije glavne grupe, na opća ili sveukupna (Kullije) i pojedinačna (Džuz'ije).
511. Pojedinačna imena nisu ograničena brojem, niko ne može reći koliko ih ima.
512. "Hiljadu i jedno ime" samo je slikovita predstava pojedinačnih imena, to je općenito skraćeni broj opširnosti neslučenih razmjera.
513. A zatim, postoji grupa od 99 imena koja se zovu "UMMEHAT"- matičnjak, sva druga imena u njima su sadržana.
515. Ovih 99 imena skraćuje se i sabira, u grupu od dvanaest ili od sedam.
516. Ove grupe sa najmanjim brojem imena nazivaju se Eimmetul-esmai (Imami imena), i sva se ostala imena nalaze u njima.
517. Među ovim imenima postoji jedno ime - imam, to ime se zove Ismi Azam - Najveće ime.
518. Budući da svako od imena ima svoje značenje, sva imena imaju svoj sadržaj i svojevrsne osobitosti.

519. Svako od njih upućuje na svoj sadržaj,
neko ime ima šire značenje a neko uže.
520. Šejh Ebu Hak je sva Božija imena sveo na 25,
i napisao je knjigu o njima.
521. Zatim su došli i drugi veliki ljudi tesavvufa,
koji su Božija imena svrstavali u najuže grupe od po 12 i 7.
522. To znači da su muževi hakikata uspjeli da u ovim malim skupinama imena,
uoče sadržaje i pojmove koje nose ostala imena.
523. U svakom od ovih imena ima po stotinu ili po hiljadu užih značenja,
koje su istražili i pronašli vrijedni Drugovi srca.
524. Na ovome putu oni su ulagali veliki trud,
doživjeli su otkrovenja, otkrića i postigli spoznaje višeg reda.
525. U "Velikom tefsiru" govori se i o ovome pitanju,
pa čemo iz njega donijeti jedan izvod.
526. Svetogući Allah imao je četiri hiljade imena,
od kojih hiljadu i jedno ime niko nije znao.
527. Samo Njegovo Uzvišeno Biće znalo je ta imena,
niko drugi nije imao puta da dođe do te spoznaje.
528. Meleki svani "Kerrubijan" znali su drugu hiljadu imena,
a treću hiljadu znali su Allahovi dželle-šanuhu poslanici.
529. Preostala hiljada imena dostupna je pravovjernima (muminima),
jer su sva upisana u objavljenim Knjigama (kitabima).
530. U tri velika Kitaba (Tevrat, Zebur, Indžil) bilo je po tri stotine,
a u časnom Kur'anu ima stotinu Allahovih dželle-šanuhu imena.
531. Od ove stotine imena u časnom Kur'anu,
99 ih je jasno (zahir) naznačeno, a ostalo je skriveno samo jedno.
532. Naći ovo stoto skriveno ime mogu samo obdareni pojedinci,
u njemu je skriven rudnik velike mudrosti.
533. Mudrost Stvoritelja odražava se u tome da je ovo ime skriveno i tajno,
i dostupno je samo evlijama.
534. Ismi Azam je kao velika tačka,
skrivena u odjeći harfova.
535. Da tu tačku pronađu mučili su se veliki učenjaci,
trudili su se i istraživali ali nisu postigli uspjeha.
536. Jer ova spoznaja ne postiže se logičkim zaključivanjem,
niti učenjem iz knjiga i ulaganjem velikog truda.
537. Za taj uspjeh neophodno je nestajanje tvoga postojanja,
i da očima srca pogledaš u lice istine.
538. U skladu sa naredbom "Pokrijte ono što je Allah pokrio!",
ovo saznanje se nikome ne govori.
539. Iako evlje znaju Tajnu Ismi Azama vrlo dobro,
ne misli da će je kazati ovako nedostojnom robu kao što sam ja.
540. Ko se nije izgradio u *povjerljivog čuvara tajne i istine*,
neće mu biti ova tajna povjerena ni dostupna.
541. Poznato ti je da je običaj sakrivati lice nevjeste,
i paziti da ne sjedi u društvu sa tudincima.
542. Ako ipak uđe u nečiju kuću,
nastojimo da je držimo dobro čuvanu i pokrivenu.
543. Pa kada stranac i tudin priđu da je vide,
ona ime se pokaže pokrivena i na izvjesnom odstojanju.
544. Šejh Muhammed Tirmizi, poznati velikan među učenjacima,
u svome *futuhatu* na ova pitanja dao je odgovore.
545. A onda je Šejhi Ekber, poznati velikan među učenjacima,
u svom *futuhatu* na ova pitanja dao odgovore.
546. Od ukupno stotinu i pedeset pitanja,
132 su bila nejasna i posebno izdvojena.

547. Šejh Ekber u svome futuhatu pokazao je veliku uljudnost, na nejasna pitanja (teško razumljiva) dao je nejasne odgovore (teško razumljive).
548. U odgovorima on se poslužio jezikom prenesenog značenja, i dao tumačenja preko posebnih znakova.
549. "Dvadeset i trideset", rekao je on "i između njih je četrdeset i jedan, za sva imena oni su kao zjenica oka".
550. Rekao je i jednu drugu zagonetku na ovaj način: "Osam i osamdeset, a među njima dvije stotine i šest".
551. Upućenima su ove riječi dostupne, rješavajući ove zagonetke oni dolaze do bogatih riznica istine.
552. Oni koji su u drugom stepenu uzdizanja (Nefsi levvame), susreću se sa pojmom promjena različitih boja.
553. Muridovo srce u ovom mekamu podložno je čestim promjenama, čas je vrlo smiren, a čas veoma uzneniran.
554. U časovima uzbudenosti treba da uči Allah - Allah..., sve dok mu srce ne postane smiren.
555. Čovjek u Nefsi levvami iznenada izlazi iz stanja uzneniranosti, on odjednom postaje smiren i čvrst kao planina.
556. U stanju smirenosti on se osjeća siguran, od njega odlaze nedolične misli, nedoumica i tegobe.
557. Ovo stanje treba nastojati trajno držati, a to se postiže preko upornog predavanja zikru.
558. Kao što smo rekli, muridov vird u ovom mekamu je Ismi Dželal - ALLAH, on u srcu izaziva naročit osjećaj i dovodi do viđenja posebnih prizora.
559. Srca su pod djelovanjem ovog imena vrlo pokorna, uz strahopoštovanje počinje sjati svojstvo smirenosti.
560. U samom imenu ALLAH imaju mnogo naročitih osobina, pa ćemo neke ovdje nabrojati.

561. Ako se u riječi ALLAH ispusti prvo slovo (hemze), preostala slova će se čitati "illah" - pripadaš Bogu.
562. Ako se izostavi i jedno "I", ostaje riječ "ilah" - Bog.
563. A ako izostaviš "I" ostaje da se čita "leh" ovo je čestica koja sa spojenom ličnom zamjenicom čini "lehu" - Njemu pripada.
564. Kada izostavim hemze i obadva "I" ostaje samo lična zamjenica, koja se odnosi na Allaha dželle-šanuhu, tj Huu - On.
565. Pogledaj, sa ispuštanjem pojedinih slova ne mijenja se značenje, svaki novi oblik govori nam da je samo Allah dželle-šanuhu Bog.
566. Ko želi da postigne slast u nastojanju u velikom trudu, neka ime Božjeg Bića - ALLAH zakucu u svoje srce.
567. Za svaku tegobu i potrebu i svako stanje dovoljno je izgovoriti Allah, i u srcu neće ostati nikakav trn ni mrlja.
568. Kod izgovaranja Božjeg imena ALLAH, treba početno "A" naglasiti, da se u srcu osjeti odziv zvuka.
569. Početak ovog imena povezan je sa srcem, i srce zaigra na udar ove riječi.
570. Sa zanosom i ljubavlju neka jezik izgovara ime ALLAH, i u predanom zikru neka se izgubi svijest o postojanju i vremenu.
571. U ponoru zanosa ljepotom zikrullahu srce će zakucati drugim ritmom, osjetićeš da se njišeš u blaženom zanosu duboke predanosti (tevadžud).
572. Ovo njihanje od zanosa dovešće te jednog dana do stanja VEDŽD, a VEDŽD vodi u VUDŽUD - osjećanje tvoga nestajanja u vječnom postojanju.
573. Postoje tri stepena kod sjećanja na Stvoritelja (zikr), murid treba da ih zna i da ih u različitim situacijama prepoznaće.
574. I sulije treba podijeliti u tri razreda, put im je svima jedan, ali je užitak različit.

575. Prvi razred čine obični ljudi - *muslimani*, onda dolaze posebno odabrani, a potom *izuzetno izgrađeni odličnici* iz grupe najboljih.
576. Tevadžud je stanje koje se pojavljuje kod prvih, a vedžd kod drugih, dok je vudžud kod trećih koje odlikuje puna zrelost i savršenstvo.
577. Kad srce osjeti slast zikra, onda se iz ružićnjaka srca osjeti miris ruže.
578. Ovaj miris dolazi preko zikra kao povjetarac iz zelenog gaja, i tijelo se počne kretati sa jedne strane na drugu (njihanje).
579. Tijelo se počinje kretati kao grana na kojoj šušti lišće, zastane, pregiba se i pada na zemlju (Kijam, ruku i sedžda).
580. U ovakvom stanju zakir - onaj koji čini zikir - ne gubi svijest, on zna svoje stanje i vidi šta se oko njega događa.
581. Može osjetiti jednu vrstu podrhtavanja koje ne može da obuzda, ali svijest o tome što čini i što se oko njega događa on ne gubi.
582. Ovo stanje nazvano je *Vedždi taklidi* - oponašanje pravog vedžda, a sufije ga zovu i *Tevadžud*.
583. Ali tek oni u kojima ne preostane nimalo od njihove volje (irade), i koji prestanu da osjećaju rad i postojanje svojih tjelesnih organa.
584. Tek oni postaju svjedoci javljanja jedne nove snage, koja počinje da struji cijelim tijelom i da ga pokreće.
585. U tom času kada bi takvog čovjeka udarili i sabljom, on ne bi osjetio nikakvog bola niti pometnje.
586. Ovo stanje zove se *Vedždi tamm*, i noć i dan treba željeti da se postigne.
587. Ako murid uđe u ovo stanje, može se reći da je stigao u konak vječnosti.
588. Takav je dostojan za Kurbi nevafil, i on je kapetan broda svoga postojanja.
589. On je postigao sposobnost da vlada sobom - svoj je zapovjednik, za njega se kaže da je od onih koji pripadaju Ehli-vudžudu.
590. Između prve i druge grupe, nalaze se površine, sredina i puno nestajanje.
591. Ako se u skupini zakira nađu muridi iz sve tri grupe, dvije od njih će znati, a jedna neće znati šta se zbiva u Sema zikru.
592. U stanju *Istigrak* (utapanje - nestajanje) što god se čovjeku pojavi, pita se da li mu je dozvoljeno prenijeti i drugima.
593. Ali za stanje u kojem se vlada sobom (Ihtijar), mnogo je rečeno, ali bez koristi.
594. Da se u ovom pitanju da zdrav sud - odgovor (*hukmi - selim*), treba prvo razmotriti kakvi su temelji.
595. Pravilo je da je svaka stvar u svojoj osnovi dozvoljena, a ovo pravilo prenijeli su do nas priznati učenjaci.
596. A zatim, zbog pojave nekog naknadnog uzroka, nešto biva *naređeno, dozvoljeno i preporučeno*, a nešto *zabranjeno*.
597. Jedan od dokaza za ovo pravilo je i poznati hadis, da se stvari sude prema namjeri - nijetu.
598. U svakom djelu potrebno je sagledati namjeru sa kojom je učinjeno, i prema tome kakva je namjera (nijet) o njemu treba dati svoj sud.
599. Naročito u pitanjima o kojim nema jasnog slova u časnom Kur'anu i Hadisu, postupi prema ovom uputstvu i nemoj sumnjati.
600. Mudžtehidi su ovo primili i prihvatali, pa zašto da ti u to sumnjaš.
601. Ko ovo objašnjenje primi kao valjano i ko ga shvati pravilno, u njemu se ne može zadržati nikakva sumnja.
602. A što se tiče *raksa i devrana u sema'u* (posebno kretanje - ples u zikru), dodij i pridruži se ihvanima, nemoj oko toga praviti nepotrebnu galamu.

603. Treba prije svega znati da je ovo u osnovi dozvoljeno,
a potom, potrebno je imati lijep nijet.
604. U zikru (sema'u) lijep nijet olvara srce.
a harmoniju zikra uzrokuje disciplina.
605. Kad kod učesnika u zikru bude postignuta skladnost tonova i izgovora,
pojavice se i osjetiti potpuna jednoća.
606. U halkai zikru ne može se pojaviti *tajna jednoća*,
dok osjećanja i kretanje ne budu ujednačeni.
607. Zato se, brate, uređuju i ispravljaju i safovi u namazu,
ujednačavanje je velika mudrost koja se očekuje od džemata.
608. "Ispravite safove", rekao je Allahov poslanik (alejhissalatu vesselam),
"pa da se pred *Istīnītūm* pokažete uredno poredani".
609. A ako u safovima nema reda,
može biti da su u tom džematu i srca rastavljena.
610. Ovu mudrost u redanju safova,
zato je objasnio Poznavalac tajni svijeta - Pejgamber.
611. U koračanju u zikru (Devran) kada su redovi zbijeni,
dokaz je da su i srca zapaljena u sjećanju na Stvoritelja.
612. Zato treba i u halkai zikru držati se osnove,
i uskladiti glas i kretanje sa ostalim zakirima.
613. Lijepo je u namaskom sjedenju (tešehudu),
podići prst pri izgovoru Kelime-i-šehadeta.
614. Kod izgovora "La ilah" kažiprst se diže,
a kod izgovora "illallah" vraća se na svoje mjesto.
615. Kod izgovaranja Kelime-i-šehadeta,
dizanje i spuštanje prsta treba da odražava u tvome srcu postojanje
jednog Boga.
616. Sa istim ciljem zakiri u halki,
sema'om uskladjuju čitavo svoje tijelo sa srcem u istini.
617. Jer svaki dio njihovog tijela,
u tom zikru ima svoje mjesto i ulogu.
618. U tom kretanju u zikru zakir nalazi pomoć i olakšanje,
nemoj misliti da nema koristi u skladnom ljuštanju čitave halke.
619. A u raksu ima još jedna korist za zakira,
i u to se svaki derviš uvjeri.
620. Ništa mu ne dolazi na pamet,
tijelo i srce napune se sjećanjem na Allaha dželle-šanuhu.
621. A devran je sličan po svome značenju,
obilasku hadžija oko Kabe.
622. Namjera je da se podsjetimo na ljepotu Allahovu i posjetu Kabi,
a ovo budi u srcu posebno lijepa osjećanja.
623. Na svakom mjestu (koraku) doživljjava se drugačiji prizor,
tijelo ni časa ne stoji i okreće se (tavvaf čini).
624. Kao što meleki obilaze Arš i kreću se po neslučenim širinama nebesa,
tako i zakiri čine u devranu.
625. Svi su u središtu zbivanja i plove u zanosu,
a ono što drugi ne vide njima je u tim časovima predočeno.
626. Drugima se ovo čini nepotrebno pa izgovaraju riječi osude,
ali to oni čine iz neznanja i što nikad u tome nisu sudjelovali.
627. Ne osvrćimo se na ove munkire,
oni ovo neće da nepristrasno razmotre i da potvrde istinu.
628. Među njima ima i takvih neznalica koji su se umotali u plašt učenih,
i samo iz inata skreću sa puta pravde.
629. Oni otvoreno govore da je ovo ostalo od Samirije,
i da tako nešto nije radio Pejgamber.
630. Iako za ovo imaju sigurni izvori,
oni se na njih ne osvrću nego iznose prazne razloge.

631. Kao Dedžđal oni se uvlače u narod,
i ne stideći se iznose vjerske nelistine.
632. Oni se ne osvrću ni na Suhreverdiju ni na Gazaliju,
niti im je stalo što o tome kažu drugi velikani.
633. Oni što poriču oni su zaplijenili znanje,
i nije im stalo do toga da slijede ni svoje imame.
634. Jer kad bi čovjek prihvatio da je kao Imam Šafi,
i u jednoj stvari imao nekog prigovora.
635. Da li je on tada napustio Ebu Hanifin mezheb,
i hoće li biti džehenemlija.
636. Pa bilo je i velikih učenjaka,
koji su u pojedinim pitanjima prihvatali rješenja drugog mezheba.
637. Pošto su sva četiri mezheba istinita i kod Allaha dželle-šanuhu priznata,
nama je da tražimo istinu u stvarima koje nas interesuju.
638. Odbacimo tu ljubav u kojoj ima podvajanja i isključivosti,
takav ne može biti pristaša Ebu Hanife.
639. Onaj časni Pejgamber, izabranik iz plemena Kurejš,
jednog dana reče amidžiću Džaferu:
640. "Ti si sličan meni i svojim odgojem i gradom (sastavom)",
ovako ga pohvali i obveseli.
641. Od ove pohvale nelzljerna radost preplavi Džaferovo srce,
i od tog zadovoljstva poče se njihatiti desno i lijevo.
642. Pejgamber ga je gledao,
nije ga spriječio da to čini.
643. Ovo je poznato pod nazivom "Takrir Resul" - Pejgamberovo
odobrenje,
i za raks to je dovoljno kao dokaz i dozvola.
644. U knjizi "Avarif" od Enesa prenosi se jedan hadis,
da je činio vedžd i raks Najbolji čovjek.
645. Činio je tako žestok raks,
da mu je s ramena pao ogrtač, a ashabi su se zanjeli.
646. Ako za ovaj haber kažu da je "dail" - slab,
donose se kao zamjena i drugi dokazi.
647. Suhreverdi se nije izjasnio da je u njega potpuno siguran,
a Ešref Rumi Veli ga sasvim prihvata.
648. I ako reknemo da ovaj haber nije posve siguran,
to što ga mnogi pouzdani učenjaci prihvataju može nam dovoljno.
649. Ako bacimo pogled na ovo pitanje, ali bez ikakvih predubrđenja,
vidjećemo da nema mjesto nikakvom osporavanju.
650. Ukratko, po ovome pitanju ovo su dokazi:
temeljna dozvola (hilli asli) i prihvatanje i usvajanje od strane pouzdanih.
651. Mi ne bismo oduljivali kazivanje o ovom pitanju,
ali ima ih koji se ovim uporno bave.
652. U risalamu - kraćim pisanim uputama za tarikatsko napredovanje,
navode se ciljevi koje derviši treba da postignu.
653. Kome ne bude određeno da mu se otvorí srce za istinu - Šekki kalb,
neće se moći nikakvom isprikom opravdati.
654. Ko će znati sa kim je Allah dželle-šanuhu zadovoljan,
njegovi prijatelji (evlije) brojni su i sakriveni.
655. Svaki dan ima svoje sutra,
Tako je isto i sa Aksul-Kadaja - Obrnuti sud.
656. Kada Stvoritelj hoće, što je zlo učini dobrim,
nekoga učini da vidi, a nekoga ostavi slijepim.
657. Ali ti odsijeci svoj jezik i sjedi bez izgovaranja riječi,
jer je rečeno da je šutnja bolja od praznog brbljanja.
658. Ključ za piće drugog mekama,
otvorí nam govor pa rekosmo nešto više.

659. Da sada uhvatimo za kraj toga konca,
i da nanižemo preostala zrnca bisera.
660. One koji služe na ovom mekamu zovu *Nukaba*,
oni su puni duhovne snage.
661. Ima ih uvijek dvanaest i međusobno su povezani,
niti im se broj povećava, niti smanjuje.
662. Oni su na ovome svijetu kao dvanaest (12) sazvježđa,
lijepo ih je rasporedio Gospodar Svetmira.
663. O njima više znaju astronomi,
posmatraju ih pažljivo i doznaju njihove tajne.
664. O svakoj pojedinoj zvijezdi oni znaju više i tačnije,
one su predmet njihovog posmatranja kada se kreću i kada stoje (sastav).
665. I u lili šeriatu sve što ima,
njima je učinio dostupnim Svemoćni.
666. Oni o svemu znaju pravo stanje, skrivenu i otvorenu prirodu,
i koji se šeriatski propis na koju stvar odnosi.
667. Od njih se Iblis ne može sakriti,
njegovo ružno lice njima je otkriveno.
668. Po naročitim znakovima oni raspoznaju ljudе,
ko je sretnik a ko nesretnik od rođenja.
669. Pošto su oni pod djelovanjem imena Božjeg Bića - ALLAH,
zakir koji ovo ime uči osjetiće ovo snažno djelovanje.
670. Svetlo im je crveno, kao znak ovog imena,
kao crvena ruža, takvu će zakir vidjeti boju.
671. Ili kao žar glavnja koja je puna žarkog rumenila,
čiji su krajevi vatreno crveni.
672. Neki ljudi u ovom mekamu vide žuto svjetlo,
a to se pojavljuje zbog blizine crne boje.
673. U poljavi (vakia) na ovom stupnju,
vidjenja su vrlo česta kod melevija i bektašija.
674. U ovom stepenu dok se putuje jednom ili više puta vidi se ime ALLAH,
ili se pojavi snažno prisjećanje na Njega.
675. Sa ovakvim znacima je uzdizanje,
i tako se stiže do trećeg mekama.
676. Na svakom mekamu ima jedno potpuno utapanje,
i sa tim se završava dolični mekam.
677. Samo sa utapanjem prelazi se mekam,
a doživljaji su plodovi zikra i znakovi - putokazi.
678. Dok se u jednom mekamu ne bude postojan, čvrst i siguran,
ne može se preći u drugi mekam.
679. Ako u murida ne bude punog utapanja, ostaće na snovima,
a na taj se način ne svršava ovaj posao!
680. Stvarno proživljavanje dao nam je Allah kao svoju dobrotu,
pa ne treba da ostanemo na putu nemoćni i neizgrađeni.
681. Na kraju drugog mekama postoji jedan drugi svijet,
murid će vidjeti da je u njega stigao.
682. Ovaj svijet se naziva *Alemi-misal*,
smješten je između Alemi-ešbaha i Alemi-ervaha.
683. U borbi sa svojim nefsom ako pokaže ustrajnost,
srce muridovo će naći jedan novi život.
684. Murid još uvijek nije ušao u treći mekam,
to je svijet smješten na graničnom prelazu.
685. U ovom stanju nalazi se na puno slika iz ovog vidljivog svijeta.
Tako je to određeno mudrošću *Istinitog*.
686. Najčešće se događa da između sna i jave,
murid jasno vidi slike i događaje.

687. Njegova osjetila primaju svijet drugačije,
kapija nepoznatog svijeta njemu se olvara.
688. A i pored toga on je svjestan šta se dogada,
sebe, mjesto i vrijeme događaja njemu su poznati.
689. Uvjet je da sve to zna i raspoznaće,
a pojedine stvari od onoga što je vidoj ne smije zanemariti.
690. Kada ovako jasno murid vidi stvari,
onda se naziva *Vakia* - dogadaj koji se zbio.
691. Ako se stvari pojave sa polovičnom jasnoćom bez ispunjenja ovih uvjeta,
onda je to viđenje samo san.
692. U ovom stanju, kada se uđe na kapije ovog svijeta,
događa se da se vidi i hazreti Pejgamber.
693. Isto tako, moguće je da se vide ljudi iz Gajba (Ridžalullah),
i da se susretnu oni koji se zovu Ehlullah - Allahovi ljudi.
694. Murid ih susreće i rukuje se sa njima,
i iz njihovih ruku piće piće ljubavi prema Stvoritelju.
695. S vremena na vrijeme ljudi koji su u ovom mekamu,
počne neke grijehе koji bace sjenku na njihovo srce.
696. To je često ubacivanje od Iblisa,
koji nastoji da ih zavede i zbuni.
697. Zato pogled u ovaj svijet na kraju drugog mekama,
treba da bude oštar i pun opreznosti zbog zamki prokletog.
698. Što iz njega bude upozorenje od Allaha to će murid uzeti,
a što bude zavodenje šejtana to će odbaciti.
699. Sve što vidi ili čuje u ovom stanju neka upoređuje sa Kur'anom i
Sunnatom,
ako je u skladu neka prihvati, ako je u suprotnosti neka ostavi.
700. Onaj ko bude ovako postupao,
biće vrijedan velikog čestitanja.
701. A ako nije u stanju sve sam razlučiti,
kazaće događaje svom šejhu i biti miran.
702. Pa zato ko u ovaj svijet svoje srčane oči okrene,
lijek mu je kod Šejhi-kjamila - neka ga potraži.
703. A sada poslušaj, o ti kojeg cijenim kao čisto srce,
kako ćeš izaći iz područja ovog mekama - *Nefsi levvame*.
704. Da idemo u jedno drugo carstvo duše,
u svijet trećeg mekama - *Nefsi mulhime (Nadahnute duše)*.
705. Da vidimo šta se u tom svijetu krije,
a tamo je što se jezikom ne može iskazati niti perom opisati.
706. Ovaj mekam je potpuno poniranje i utapanje u jedinstvo Bića,
od tvoga postojanja ovdje nema ni traga.
707. Ovdje je sakrivena tajna ajeta: Sve što je na svijetu prolazi,
i govora časnog Poslanika: "Srromaštvo je moj ponos".
708. Ovaj mekam je Sejr alallah - Putovanje na jedinstvu postojanja Bića,
i nemoj misliti da u ovome ima nekakve šale.
709. Pošto se držimo za Allahovo uže i penjemo se prema vrhu,
dospjećemo konačno do Njega.
710. I kakva je vanjska strana ovog hadisa,
tako shvali preneseno značenje Sejr alallah.
711. Što znači: pošto Allah obuhvata sve,
i na najnižoj strani ima svoje tragove.
712. Pa bilo da se spuštamо prema dolje ili da se penjemo prema vrhu,
sve je to vraćanje Allahu, dželle-šanuhу.
713. Sva imena, svi crteži i sve slike - sva svojstva,
nalaze se na dragulju Bićа kao oznake.
714. Ovdje je oko na dunjaluku a srce na Ahiretu,
slavujeva misao u ružinoj je boji.

715. Ako pogledaš u jezik, vidjećeš da su riječi one koje govore, one a ne jezik vide ovaj svemir lijepim okom.
716. A u stvarnosti lice Istinitog nutrina je nutrina, na sve strane kud god pogledaš pogleda se samo ono.
717. Prvo shvati istinu o tome šta je ilham, sluhu duše odmah dolaze zvuci skrivenih tragova.
718. Srce počinje da sluša riječi prefinjenog govora, od Allahove strane to je poseban dar muridu.
719. I one riječi koje govore o neistini i lošim poslovima, i one što su istina i dobroćinstvo Gospodar naš daje u ilhamu.
720. Bez ikakvog napora dolazi muridu nadahnuće u srce, i što god mu treba on to pravilno razumije.
721. "Ako se budete čuvali", rekao je Allah dželle-šanuhu, "svojstvo razlucivanja vama će biti dato".
722. To znači da ćete posredstvom tog svjetla vidjeti put, istinu od neistine bićete u stanju da razlikujete.
723. Ovdje ćete ostaviti slijepo oponašanje - taklid, i spasiti se od vrtloga mišljenja i misli.
724. Stići ćete u svijet istinitosti, i tamo ćete lijep pazar napraviti.
725. Sa novcem iskrenosti dodite na ovaj pazar, dajte dušu - dodite Dragom da Ga vidite.
726. Imaju dvije vrste ilhama koje Hakk daje, jedno je što zabranjuje, a drugo je o onome što se naređuje.
727. Što je dobro, ilham govori da se radi, a što je zlo, razumije se, treba izbjegći.
728. Murid mora da se ponaša i radi po riječima: Ittekullahe - bojte se Alla i da ostavi loše poslove i neposlušnost.
729. Kolika je velika dobrota Allahova u ovome daru, jer čovjek zna kako On voli da se vladamo i radimo!
730. Iz Kur'anskih riječi: "Njihovo svjetlo sja pred njima", možemo razumjeti društvo na ovom mekamu.
731. Opasnost na putu u mrkloj noći, prede se brzo kao sijevanje munje.
732. Neka nas Allah dželle-šanuhu proživi u ovoj skupini, da na Sudnjem danu ne budemo postideni.
733. Premda je stepen ovoga mekama vrlo veliki, on ima i opasnosti, pa se dobro paz!
734. Rekao sam ti da se ilham pojavljuje u dvije boje, o dobru i o zлу iz ovoga stanja duše bivamo obavješteni.
735. Jedna boja znači - uzmi, a druga - ostavi, pa ovdje muridu treba uložiti veliku pažnju i trud za raspoznavanje.
736. Jer, da nas Allah sačuva, dogodi se da murid pogriješi, i da se stropošta u provalju Nefsi emmare.
737. Velika opasnost postoji za salika, da se ponovo nađe u nizinama koje je davno napustio.
738. Neka nas sačuva moćni Čuvar - Stvoritelj, da se ne survamo i da ne budemo od onih koji su propali.
739. Ima jedna prikladna priča o Medžnunu i Lejli, da je ovdje ispričamo.
740. Rekao je Medžnun da više ne može izdržati, mora da se sastane sa dragom.
741. Uzjahaо sam svoju devu, pričao je on, i krenuo na put, pred očima, osim svoje drage, ništa drugo nisam imao.
742. U mislima na nju prolazili su mi časovi, išao sam prema svome cilju, korak po korak, i dan i noć.

743. Iznenada, na putu se pojavi jedna prikaza,
oko koje potroši nekoliko časaka napuštajući misao na voljenu.
744. Deva koju sam jahao ostavila je svoje mладунче kod moje kuće,
i njena jedina želja bila je da mu se povrati.
745. Kako smo se više od kuće odmicali, njena je želja za njim bivala jača,
vrebala je zgodnu priliku da mu se povrati.
746. Kada je osjetila da sam za časak pao u gaflet - zaboravio svoju želju,
iskoristila je to i brzo se povratila svome mладунцу.
747. Što je brže mogla ona je prelazila put da ispuni svoju želju,
ne osvrćući se na želju svoga jahača.
748. Kada sam se trgnuo iz gafleta, priča dalje Medžnun,
bilo je kasno da se žalostim, jer ona je već bila ispunila svoj cilj.
749. Krenuo sam ponovo na put,
sa novom odlukom da ne odustajem dok ne dospijem do voljene Lejle.
750. Prešao sam veći dio puta nego ranije,
ali me je san za časak savladao i desilo se isto što i prije.
751. Opet je deva uhvatila mene u kratkom trenutku odsutnosti,
i ispunila svoju želju - vratila se svome voljenom mладунцу.
752. Kada sam ponovo video gdje sam i šta se zabilo,
bol je ispunio svu moju nutrinu.
753. Sve se ovo ponavljalo još nekoliko puta,
kad god bi se ja zaboravio, deva bi se vratila svome mладунцу.
754. Na kraju, od očajanja izgubio sam ravnotežu,
pao sam sa deve na zemlju.
755. Ozbiljno sam povrijedio nogu, a deva je ne osvrćući se krenula kući,
morao sam pješke da nastavim započeto putovanje.
756. San mi nije dolazio na oči, jer su bolovi nadvladali sve ostalo,
tako sam se stalno hramljuci kretao prema svome cilju.
757. Išao sam polahko ali ni za časak nisam prekidao svoj put,
napokon sam stigao do Lejle i postigao željeni cilj.
758. Stoga je ašiku zabranjeno spavanje - zaborav na zikr (gaflet),
da mu iz ruku ne bi ispala uzda.
759. Kada kažemo spavanje, mi ne mislimo na spavanje očiju,
murid ne treba da se toga toliko plaši.
760. Nikakva tegoba neće doći muridu od spavanja očiju,
ali srce njegovo treba da bude budno.
761. Ima mnogo budnih koji su u višem snu od onih koji spavaju,
jer im je srce daleko od sjećanja na Svetogućeg.
762. Ovakav san naziva se san nemarnosti,
neka nas Allah dželle-šanuhu sačuva od njega.
763. U hadisu se kaže "Ljudi spavaju",
a to se odnosi na ovu grupu nemarnih.
764. Na zapadu svijeta kada se rodi sunce,
onda će se svi probuditi ali će Vrata pokajanja biti zatvorena.
765. Svi će ljudi tada zapomagati,
govoriće o žalosti i muke!
766. Ako u nemaru (gafletu) i zaboravu učinimo grejh,
bićemo crna obraza pred Stvoriteljem.
767. Da smo se na ovom svijetu probudili iz gafleta,
ne bismo danas bili u ovom teškom stanju.
768. Život smo uludo prokockali,
a sada smo zapali u bezizlazan položaj.
769. Imetak, položaj, djeca i prijatelji - nismo znali,
bili su za nas smrtonosni otriv.
770. Pali smo u zamku Iblisa,
on nas je naveo da se dunjaluku toliko posvećujemo.

771. Mi smo plovili u moru grijeha,
mada smo bili u teškom stanju, nismo mislili na budućnost koja nas čeka.
772. Nismo gledali na Pejgamberov svijetli sunet,
i nismo se ugledali na njegove bližnje.
773. Mi smo često govorili da smo od njegovog ummeta,
a upali smo u provaliju svojih neobuzdanih strasti.
774. Onaj koji je proveo život pokoravajući se svome Gospodaru,
uči će toga dana u Džennetu.
775. A oni koji su kao mi zaneseni i opijeni dunjalukom,
padaju u niske ponore vatre.
776. Ljude koji su govorili istinu i činili zikr mi nismo voljeli,
nego smo ih u laž ugonili i podmetali im razne smicalice.
777. Vodiče u zikru i iršadu nismo slušali,
prema njima smo bili osori i nismo im se pridruživali.
778. Nismo vodili računa o razlučivanju dobra i zla,
o pitanjima ahireta nismo vodili brige.
779. Kao divlji magarci mi smo bježali od ljudi,
koji su nas zvali na pokoravanje Bogu.
780. Slično psima, od života smo uzimali samo uživanje,
bili smo u zamišljenom sjaju čije se čari sada gube.
781. Ovom svjetu - toj lješini mi smo strijemili,
nismo znali da smo kao psi praznu kost glodali.
782. Gdje su prijatelji i poznanici koji su nam se istinitim prikazivali,
oni su nam bez sumnje bili društvo koje nam sada ne može pomoći.
783. Bože, Ti nas povrati na dunjaluk da činimo dobra djela,
u tome ćemo pokazati poslušnost Tvojim naredbama i ispravno vjerovanje.
784. Podari nas jer Ti si onaj koji darivaš o Plemeniti,
primi naše pokajanje, o Ti koji primaš pokajanje, o Milostivi.

785. I opet Ti se obračamo, pokrij naše grijeha, jer Ti grijeha pokrivaš,
smiluj nam se i oprosti nam, jer Ti si onaj koji grijeha opraviš.
786. Eto, ovako iznosimo svoje poteškoće i potrebe,
Svevišnjem Prijestolju iznosimo naše teško stanje.
787. Mi priznajemo da smo grijehili,
pa i drugi ljudi imaju grijehova.
788. Ali u tome času kakve ima koristi od iskazivanja poniznosti,
pošto su svi oni proveli život u snu.
789. Kakvo će biti poniženje i kakva propast njima,
kada osvane dan ponovnog proživljivanja.
790. Jer prije nego što se čovjek susretne sa ovom propasti,
i dok mu prilika ne izmakne iz ruku.
791. Prije časa smrti koji je nazvan Rušiteljem užitaka,
treba donijeti pravilan raspored svojih dnevnih poslova.
792. Oni koji ostavljaju današnji posao za sutra,
oni to sutra nikada neće stići.
793. "Proturite ispred sebe svoje munadžate - obraćanje Allahu",
iz ovog ajeta treba osjetiti i udahnuti miris.
794. Ko želi da čuje šapat svoje drage sutra,
danас već treba da joj pošalje darove.
795. Ko želi da mu duša dođe do cilja,
neka na svome putu prečišćenja postigne stepen Muhibe.
796. Pazi na ovo, me odgadaj i ne budi nemaran,
da ne utrneš svjetlo ilhamu.
797. Budi vrlo pažljiv da ne propustiš priliku,
pa da se deva tvoga nefsa ne vrati.
798. Iz priče o Medžnunu nastoj da primiš pouku,
i bez oklijevanja okreni konja svoga himmeta (nastojanja) prema Allahu
dželle - šanuhu.

RJEČNIK IMENA I POJMOVA

Abdul-Kadir Gejlanı, pir-osnivač kaderijskog tarikata, rođen 1077. godine u gradu Rašt, preselio na Ahiret 1166. godine u Bagdadu, gdje je i ukopan. Poznat je kao Imam svog vremena i najznamenitija ličnost Bagdada. U hijerarhiji evlja, šejh Abdul-Kadir je poznat kao Gavs.

Abu hajat, voda života, voda kojom se postiže besmrtnost. Vodu besmrtnosti su popili Hidr i Ilyas i postali su besmrtni pa i danas pomažu ljudima.

Adem, prvi čovjek i prvi Božji poslanik na Zemlji, otac svijeta.

Ahmed, hvaljeni, odveć hvaljeni. Jedno od Muhammedovih a.s. imena.

Ajn, izvor, materija, osnov, bitak.

Ajni-sabit, ostvarena pojava koja je bila u Allahovom znanju.

Akli-kjull, Opća pamet, Svestrani um, Allahovo dž.š. znanje.

Aksul-kadaja, obrnuti sud.

Alemi-ervah, Svijet duša, nevidljivi svijet, sfera kojoj pripada salik trećeg mekama sejri suluka (tarikatskog napredovanja).

Alemi-ešbah, Alemi-šehadet (Vidljivi svijet), tjelesni, predmetni svijet (Ešbah - bita ervah - Tijelo bez duše). Sfera kojoj pripada salik prvog mekama seyri suluka.

Alemi misal, svijet primjera, međusvijet (Alemi-berzah), sfera kojoj pripada salik prvog mekama seyri-suluka.

Arš, uzvišeno mjesto na nebu, gdje meleki obavljaju molitvu; po staroj astronomiji arš je deveti kat nebesa.

Asli-kjull, opći temelj, osnova svega, temeljni izvor postanka.

Ašik, zaljubljenik, zaljubljen, koji gori od ljubavi, čovjek koji je svoju ljubav usmjerio Bogu, derviš.

Ašk, ljubav, ljubavni zanos od pretjeranog voljenja; u tesavvufu: ljubav prema Bogu.

Ašik Junus, poznati sufiski pjesnik Turske; od strane UNESCO-a proglašen za velikana svijeta.

Atvar, vidi: tavr.

Bagi letafet, Ružičnjak dobrote.

Bajezid Bestami, jedan od evlja vrhunskog stupnja. Gotovo čitav život proveo je u planinama Taberistana (Perzija), a umro je 874. godine u svom rodnom mjestu Bistamu. Mnogi kasniji mutesavvifi ga spominju u svojim djelima (i Selim Sami), a spominje se i u Silsili.

Bast, širenje, opuštanje, otpuštanje - kao oznaka duhovnog stanja, ovaj termin Kur'anskog porijekla čini antitezni par sa kabd. Allahovo ime Basit (Koji pruža, prevod H. Mehmeda Handžića).

Batin, unutrašnji, skriveni, nutarnje lice, koji se ne vidi spolja.

Beka, vječnost, suprotno od fena - prolazno.

Bezmi-vuslet, mjesto stizanja (spoznaje Allaha).

Četiri krila, vidi: Džinani-erbe'a.

Dert, unutrašnja duhovna bol za nečim, bol, briga, patnja, gorčina.

Derman, lijek, izlaz, pomoć, snaga, spas

Derviš, osoba koja je sebe i svoje poslove prepustila Allahu dželle-šanuhu, visoko moralan čovjek, osoba koja je pristupila jednom od derviških redova, skroman i pobožan čovjek koji žudi za spoznajom Istine.

Devran, kruženje, kretanje u krug koje simbolizira kruženje zvijezda oko sunca i predstavlja kopiju kosmosa.

Džafer, Muhammedov a.s. amidžić, stariji brat Hazreti Alijin. Hazreti Pejgamber mu je nudio ime Džaferi Tajjar (plica, onaj koji visoko leti). Kažu da se i za života uzdigao visoko. Poginuo je na Muti 627. godine kao bajraktar, pa je i tom prilikom Hazreti Pejgamber rekao: "Izgubio je ruke, zato će dobiti krila".

Džaferi Sadik, rođen 699. godine, preselio 765. godine u Medini. Bio je hodža svim mezhebskim osnivačima - imamima. Kod njega je Imami Azam Ebu Hanife učio dvije godine. Živio je u doba halife Haruni Rašida, bio najpoznatija osoba svoga doba - stoljeća i nezaboravan za sva vremena. Haruni Rašid je za Džaferi Sadika rekao: "Ovo je Imam cijelog svijeta i dobar Allahov čovjek u svim tumačenjima. On je glavni halifa za cijeli svijet". Imam Džafer se spominje u Siliši.

Džami', koji sakuplja, jedno od Allahovih dž.š. 99 lijepih imena. Djelovanje ovog imena osjeti salik na određenom stadiju na sebi.

Džem', skup, jedan od naziva četvrtog mekama seyri suluka kada su jednak i vanjština i unutrašnjost, vidi se samo Istina (Hakk).

Džem'ul-džem', skup skupa, jedan od naziva šestog mekama seyri suluka, kada se salik osposobljava za muršida (šejha), da druge prima u tarikat i upućuje (bej'at i iršad).

Džezba, Privlačenje roba Allahu, Allahovom voljom, bez truda roba-čovjeka (ovde je hidajet izražen u punoj mjeri). Onaj koji je privučen naziva se medžzub, a koji privlači - Džazib (Allah dž.š.). Ljudi koji padnu u džezbu su obično van sebe i u zaboravu, pa ako im se nešto pojavi u govoru ili djelima čak i suprotno šeriatu, smatraju se opravdanim, jer nisu u tim momentima mukellef (opterećeni i zaduženi šeriatским propisima). Ako stanje džezbe potraje kroz namaska vremena, saliki-medžzub će poslije tog stanja propuštene namaze naklanjati. Džezba se javlja u četvrtom mekamu.

Džilvetije, jedan od tarikata, ogrank.

Džinani-erbe'a, četiri krila, naziv za četiri stupnja- mertebe koji salika, kada ih ispuni, vode u džennet.

Džuz'ijje, pojedinačna Božja imena, nisu ograničena brojem, za razliku od esmai-kullije koja ih svode na određen broj.

Ebu Hakk, šejh.

Ebu Hanife, osnivač hanefijskog mezheba, rođen 80. godine po hidžri u

Kufi. Učio je pred čuvenim učenjakom Hammadom, a umro u Bagdadu gdje mu je i poznato turbe i zigaret. Hanefijski mezheb je najrašireniji u svijetu. Ebu Hanife nosi časni naziv Imami Azam (Najveći Imam), a njegova tri učenika: Ebu Jusuf, Muhammed i Zufer su svojim djelima osigurali opstanak i širenje ove pravne škole.

Eťal, djela, djelovanje. Prema učenju tesavvufa, djela pripadaju Allahu. Sve što se vidi i ne vidi, što čine ljudi, životinje, biljke, sva zbivanja u kosmosu su rezultat Božjeg djelovanja. Doživljaj ove istine je u sferi prvog mekama tarikatskog uzdizanja.

Efrad, (jednina: ferd), jedinke, pojedinci, posebna grupa evlja kojom ne rukovode kutubi. Efrad su služe prvog mekama i njegovog zikra i vezani su za osobe prvog mekama.

Ehadijjetul-džem', jedinstvo skupa, jedan od naziva za sedmi stupanj tarikatskog uzdizanja. Ovaj stupanj ima samo Gavs ili Kutb tog vremena kao Istiniski odabranik i halifa Muhammeda s.a.v.s.

Ehli-Hakk, pripadnik Istine, čovjek Istine (Boga).

Ehli-sunnet, oni koji slijede sunnet (praksi Allahova Poslanika Muhammeda s.a.v.s. /za razliku od onih koji ne slijede/).

Ehlullah, Allahovi ljudi, Allahov dž.š. prijatelj (evlja). "Oni koji Božja djela i svojstva i imena upoznaju, i koji svoja djela i svojstva i blće svoje su utopili u Blće Istinitog, u svojstva Istinitog i u djela Istinitog, i otkriju - bude im jasno - da su djela, svojstva i Blće od Istinitog - to su evlje." (Muhammed Nur Melami, "Risalei-salihiye").

Ehli-vudžud, pripadnik stabilnog i stvarnog postojanja, onaj koji je postigao sposobnost da vlada sobom - svoj zapovjednik (4. mekam).

Ehli-zikr, oni koji zikr stalno čine, pripadnici zikra, u jednom smislu i poznavaci zikra - šejhovi Kur'an: Nahj 43, Enbjia 7. ajet.

Eimmetul-esma, imami imena, grupa od sedam ili od dvanaest imena u kojima se nalaze sabrana sva ostala imena Esma-ul-husna, tj. 99 lijepih Allahovih imena.

Ekmeļ, savršeno savršen, najpotpuniji evlja, koji je upotpunio mekame seyri-suluka i postigao savršenstvo.

Ekmelijjet, usavršavanje i upotpunjavanje mekama, nastupa poslije perioda približavanja (kurbijet).

Emre-Sultan, vidi Ašik Junus.

Enes r.a., ashab iz plemena Nadir posluživao je Muhammeda a.s. oko deset godina i zapamtio blizu 1.300 hadisa. Jednom prilikom njegova majka zamoli Muhammeda da blagoslov Enesa i Muhammed a.s. joj udovolji želji, rekavši: "Bože, podari mu sreću i napredak u imetu i djeci, podaj mu dug život i oprosti grijehel!" Dova je bila uslišana. Enes je imao u svom vlasništvu jedan vrt koji mu je davao dvije žetve godišnje, a za svoga života pokopao je 102 člana svoje porodice. Živio je više od stotinu godina i umro 93. godine po Hidžri.

Ešref Rumi, poznati sufiski pjesnik.

Ev-edna, " ili bliže" (sure en-Nedžm, 9.ajet, dio ajeta ukazuje na najviši mogući stupanj blizine Allahu, a sami ajeti se odnose na Mi'radž Muhammedov s.a.v.s.

Evlija (mn. od veli), Allahov prijatelj, ljudi počašćeni nadahnućem, oni koji su odabrani između običnih ljudi - vjernika po svojoj vidovitosti, dobri čovjek, Bogougodnik čije eventualno vidljivo čudo nema veza sa nekakvim čarolijama, hipnozom ili sugestijom, već stvarni čin kao dar od Allaha, a zove se keramet.

Fena fillah, Nestati u Božje jedinstvo. Čovjek koji se od svega pa i od svoga "ja" u potpunosti prošao, te se utopio u moru Allahova dž.š. jedinstva. Prva tri mekama su mekami fena-fillah.

Fena fi šejh, nestajanje u šejhu, stapanja svoga djelovanja, svojstva, bića sa djelovanjem, svojstvima, bićem šejha. Tu spada i oponašanje šejha (taklid), a sve to dovodi do poprimanja osobina, načina života, terbijeta (odgoja) i čistoće šejhove. Ovo je nužno za napredovanje u tarikatu a ostvaruje se rabitom (vezom sa šejhom).

Fena mekami, naziv za tri mekama, mekami utapanja: Tevhidi ef'- al, tevhidisafat, tevhidi-zat. Posljednja tri mekama: Hadretul-džem', džem'ul-džem' i ehadijetul-džem' su Beka mekami (stupnjevi vječnosti) i ove dvije grupe mekama se spajaju u četvrtom mekamu, džem'u.

Fetedella, "pa nadnio" (En-Nedžm, 8. ajet), dio ajeta se odnosi na četvrti mekam (džem' ili nefisul-mutmeinne). Ovi ajeti su objavljeni povodom Mi'radža hazreti Pejgambera s.a.v.s., a u tesavvulu ovi ajeti asociraju na duhovni mi'radž svakog salika.

Futuhat, osvojenja, otvorenja, duhovna otkrića,, inspiracije; u tesavufskoj literaturi su poznata djela sa ovim nazivom, kao "Futuhati-Mekkije" Muhjuddina Arebija.

Gaffi, neznanica, nemaran, koji nije probuđen duhovno ni oživljen.

Gaflet, nepažnja, nehajnost, neopreznost, duhovni nemar i zaborav, stanje kada je čovjek okupiran drugim osim Allaha.

Gajb, nevidljivi svijet, sve što je nevidljivo našim čulnim očima.

Gavs, Kutbi-aktab (kutb kutbova), stožer evlija. U svakom vremenu postoji jedan evlija Kutb, stvari halifa svoga vremena. Prvi javni gavs je bio hazreti Husein r.a. a poslije njega gavsjijet je bio tajan sve do hazreti Abdul-Kadira Gejlani koji je poznat kao javni i Srednji Gavs u vremenskom razmaku između prvog gavsa i posljednjeg gavsa - hazreti Mehdija koji će se javiti pred Kijametski dan.

Gazali, Imam Ebu Hamid Muhammed, učenjak svjetskog glasa i jedan od poznatih mutesavifa iz istorije Islama. Rođen je 1059. godine u Tusu (Horasan), bio vodeći sunijski učenjak svoga vremena i profesor (muderris) na Nizamiji u Bagdadu, koju je napustio 1095. godine i povukao se u samoču. Preselio je 1111. godine ostavivši iza sebe veliki broj djela i neizbrisiv uticaj u Islamu sa više strana. S pravom je prozvan imenom "Hudžetul-Islam" (Dokaz Islama).

Hadretul-džem', jedan od naziva za peti mekam (Veličanstvo skupa).

Hadretul-ilim, Časno znanje (Allahovo).

Hakk, Vrhovna Istina, jedno od Allahovih lijepih imena.

Hakaik, istine.

Hakikat, stvarnost, bitnost, bit, srž, istinitost; konačište salikova seyri suluka kada se on nalazi u istini i nastupa sa istinom.

Halifa, nasljednik, zamjenik, vrhovni poglavica svih muslimana u svijetu. Muhammed a.s. je Allahov dž.š. halifa na zemlji, a halifa Muhammedov a.s., u odsusuvu duhovno-svetovnog halife, je kutb jednog vremena ili Gavs. Halifom postaje i onaj salik koji se sposobi za šejha, i u tom slučaju se radi o šejhovom nasljedniku (halifi) i hilafetu na iršad i šejhluk.

Halik, stvorena, vežu se za Božje ime Halik (Tvorac, Stvoritelj).

Halkai-zikr, zajednički zikr koji se obavlja u krugu (halki) a tih halki može biti jedna ili više, zavisno od džemaata.

Hejula, Bitak.

Hidajet, uputa (Allahova).

Hidr, Vječno živi, onaj koji je zadobio vječiti život, pejgamber ili evlija; evlija koji se napio Abu hajata, kao hazreti Musaov a.s. ilmi-ledunski upućivač rob (abd) zvani Hidr (Po nekim, to je bio Ilyas pejgamber). Vidi: Kur'an, 60-82. ajet sure Kehf.

Hilli-asti, temeljna dozvola.

Himmet, naklonjenost, trud, nastojanje, zauzimanje, šejhovo zauzimanje za murida, zauzimanje evlija.

Hukmi-sellim, zdrav i ispravan sud/odgovor po nekom pitanju, problemu.

Ibn Kaid, jedan od murida šejha Abdul-Kadira Gejlanija, pripadao grupi evlija efrad, o čemu ga je obaviljestio Gavs Gejlani.

Idžmalen, ukratko, sažeto; obratiti pažnju samo na najvažnije.

Ibrahim a.s., jedan od najznamenitijih Allahovih poslanika, mnogo spomenut u Kur'anu. Praotac Arapa i Jevreja. Imao dva sina: Ismaila, od kojega su potekli Arapi i Ishaka od kojega su potekli Jevreji (preko njegovog sina Ja'kuba). Znamenit je i po mudžizi što ga vatra nije pržila (nego bila prijatna i spasonosna) kojom su ga htjeli kazniti idolopoklonici njegova naroda. Sa sinom Ismailom obnovio i izgradio Bejtullah - Kabu u Mekki. Za rođenje i boravak Ismaila a.s. se veže proviranje izvora Zemzem u današnjoj Mekki.

Idris a.s., jedan od prvih pejgambera i potomaka Adema a.s. Četvrti mekam Seyri suluka se naziva "Idrisov mekam", jer je Idris a.s. na svom mi'radžu dospio do dženneta ali se nije vratio. Naš Pejgamber a.s. na Mi'radžu je dospio i video (pored ostalog) i džennet ali se ipak vratio sa zadatkom među ljudi.

Ihtijar, starac, stanje onoga salika u kojem vlada sobom, zrelost.

Ilimi-batin, unutrašnja nauka, nauka o nevidljivim unutarnjim stvarima, nauka sa kojom se spoznaju Božje tajne.

Ilim, znanje, nauka, znanost.

Ilimi šeriat, nauka islamskog zakona, odnosi se na sve dijelove života, rada,

ibadeta i odnosa muslimana pojedinaca i cijelokupne muslimanske zajednice (umma).

Ilmi zahir, spoljašnja nauka, nauka o formi.

Ilham, nadahnute, od Allah-a unutrašnji osjećaj šta treba a šta ne treba činiti, šta je dobro a šta ne. Ilham se postiže u trećem stupnju seyri suluka (nefisi mulhime).

Irade, volja. U tarikatskom napredovanju se postepeno gubi svoja volja i želje te se stapaju u volju Allah-ovu.

Irfan, spoznaja, odgoj, obrazovanje, umjeće.

Iršad, upućivanje, proces vođenja i odgajanja murida (salika) od strane šejha - muršida.

Ismi-azam, najveće ime koje se nalazi među Allahovim lijepim imenima a koje se ne zna. Pored ove tajne, ostalo je nepoznato još nekoliko stvari: Lejletul-Kadr, srednji namaz, momenat kad je dova primljena na džumi i dr.

Ismi-dželal, vlastito Božije ime Allah koje okuplja sva imena i svojstva Božija i koje se ne prevodi. Ime Allah ukazuje na sve stvoreno, dok Hu ukazuje na Opću skrivenost (Gajbi-mutlak) i ne odnosi se na mnoštvo nego na Jedinstvo osnove (Ehadijetul-ajn).

Istigrak, utapanje, nestajanje.

Jakub a.s., sin Ishakov, unuk Ibrahima a.s. Imao je dvanaest sinova od kojih je jedan i Jusuf a.s. Vidi: Kur'an, sure Jusuf.

Jedžudž i **Medžudž**, tajanstveni narod koji je nepravdu činio u doba Zulkarnejna nad drugim narodom radi čega je Zulkarnejn izgradio branu između njih koja i danas nije probijena. Prema hadisima, pomenuta prepreka će se ukloniti pred Kijametski dan kada će skupina Jedžudž i Medžudž preplaviti svijet. Allah će poslati neku bolest od koje će svi pomrijjeti. Prema nekim, ove dvije skupine su us tvari žuta rasa (vidi sure Kehf, 94. ajet).

Jusuf a.s., jedan od dvanaest sinova Jakub-pejgambera kojeg su braća iz zavisti bacila u zdenac. Jusufa je uzela karavana koja je tuda prolazila i on je dospio u Egipt. Kasnije, Jusuf je u Egiptu dobio visok položaj i doveo oca i braću da se nastane. U Kur'anu se spominje ljepota Jusufova, a sure Jusuf kao najljepša priča.

Kabd, stezanje (srca), čini antitezni par sa bast. Jedno od Allahovih imena je Kabid - koji steže.

Kabe-kavsejn, razdaljina između dva luka (dvije očne trepavice), dio 8. ajeta sure Nedžm koji se odnosi na šesti mekam seyri suluka.

Kabilijjet, sposobnost nošenja obaveza (tarikata), jedan od uslova za primanje u tarikat (drugi je istidžad - podobnost).

Kelime-i-šeħadet, riječi osvjedočenja pripadnosti Islamu: "Ešhedu en la ilah illallahu ve ešhedu enne Muhammeden abduhu ve resuluhu" (Svjedočim da nema drugog Boga osim Allah-a i svjedočim da je Muhammed Božiji rob i Božiji poslanik).

Kelime-i-tevhid, riječ jedinstva (Božijeg).

Kerrubijan, grupa meleka iz viših sfera.

Kesret, mnoštvo, suprotno od vahdet (jednost).

Kjamil, savršen, potpun, zreo čovjek; u tarikatu usavršen evlij-a koji može biti: insani-kjamil koji se usavršio do petog mekama, i muršidi-kjamil koji se usavršio na šestom mekamu - postao šejh.

Kullije, sveukupna Božija dž.š. imena.

Kurbijjet, približavanje Allah-u, usavršavanje u tarikatu.

Kurbi-feraíd, obavezno približavanje koje obuhvata seyri suluk do četvrtog mekama (džem').

Kurbi nevafil, neobavezno približavanje (nafila) koje nastupa nakon četvrtog mekama.

Kutub, prvak jedne klase evlij-a, osovina, stožer.

La jezal, neprestano (odnos Boga i stvorenja).

Lejlei-Bedr, noć u kojoj je mjesec pun i sjajan (uštap).

Lem jezel, oduvijek (odnosi se samo na Boga).

Levlake, Levlake-levlake-lema-halektul-effak (Da nije tebe /Muhammede/ zaista ne bih stvorio svjetove - hadisi-kudsi).

Ma sivallah, sve drugo osim Allah-a.

Me'ad, hazreti Pejgamberovo naročito boravište, njegov a.s. mekam.

Mekam, mn. mekamat, duhovna postaja, stepen (menzil) u seyri suluku kojih ima sedam. Šejhovi su imala dali različita imena. Van tarikata, mekam znači i kabur ili trube nekog duhovnog velikana, te način harmoničnog učenja Kur'ana ili ikhija (kasida).

Medžnun i **Lejla**, priča o dvoje mladih zaljubljenih, potječe iz arapske književnosti odakle je prešla u perzijsku, a odatle u tursku divansku poeziju i narodnu književnost. Među pjesnicima koji su uspješno obradili ovu legendu najistaknutiji su perzijski pjesnik Nizami i truski pjesnik Fuzuli.

Mektebi-irfan, škola spoznaje, tarikat.

Mertebe, mn. meratib, stupanj u seyri suluku. Vidi: mekam.

Mezheb, šeriatsko-pravna škola u Islamu, do danas su se održala četiri mezheba: hanefijski, šafijski, hanbelijski i malikijski. Neki mezhebi su se kratko održali, a neki (kao djelimično priznati šijski džaferijski mezheb) su se u nekim pitanjima udaljili i razšli sa Islamom Ehli-sunneta.

Mi'radž, Muhammedov a.s. uspon na nebo i viši svijet. To putovanje bilo je iz Mekke 11 godina nakon početka poslanstva, a ne zadugo prije hidžreta. Datum nije određen, ali je svijet uvažio mišljenje da je to putovanje bilo 27. dana mjeseca redžeba, te se stoga do danas u Islamskom svijetu ta večer proslavlja i naziva blagoslovenom - mubarek večeri (Lejlei - Miradž). Putovanje je bilo iz Mekke i Mesdžidul-harama u Kudus (Jerusalim) i Mesdžidul-aksa, a odatle u viši svijet. Treba naglasiti da je noćno putovanje (Isra) i odlazak u viši svijet (Miradž) bio tijelom i na javi. U tesavvufu se značenje Miradža proširuje na svakog salika koji napreduje u seyri suluku.

Mudžtehidi, islamski učenjaci koji u svojim istraživanjima šeriatskih pitanja

slijede vlastiti sud i ne oslanjaju se na druge imame, već samostalno donose zaključke. Suprotno mudžtehidima su mukallidi - oni koji oponašaju i nisu samostalni.

Muhammed s.a.v.s. posljednji Allahov poslanik i najodabraniji Allahov miljenik, uzrok stvaranja svemira. Rođen je u Mekki 570. godine a ovaj svijet napustio 632. godine u Medini.

Muhammed Tirmizi, poznati islamski učenjak.

Munadžat, religiozna pjesma posvećena Bogu.

Munkir, koji poriče i niječe, koji ne priznaje istinu, koji ne vjeruje.

Muršid, šejh, upućivač, voda; koji upućuje, uči i vodi salika.

Nefhai-sur, dahovi iz roga (svirale).

Nefs, ličnost, osoba, strast, duša, život. Nefs se po tesavvufu dijeli na sedam stepeni. Nefs je vezan za čovjeka sa tijelom, dok je na ovome svijetu, pa se zato u Kur'anu kaže da će svaka duša - nefš okusiti smrt.

Nefsi-emmare, duša sklona zlu; prvi stepen duhovnog uzdizanja.

Nefsi-levvame, duša koja sebe kori; drugi stepen duhovnog uzdizanja.

Nefsi-mulhime, duša nadahnuta; treći stepen duhovnog uzdizanja.

Nemrud, bio je vladar u doba Ibrahim-pejgambera. Moć i snaga su ga toliko zanijeli da je počeo govoriti da je on bog. Zbog svoje sile toliko se uzoholio, da je navijestio rat nebu, izašao je s vojskom na jednu poljanu i naredio vojsci da puca u nebo. Stvoritelj Bog dž.š. je poslao mušice koje su ih napale, zbog čega su se dalli u bijeg. Neki su odmah umrli, a neki su teškom mukom umrakli. Jedna mušica sa pola krila napala je Nemruda, udarila mu u lice, uvukla mu se u nos i kroz nosne kanale dospjela u mozak. Zbog ovoga, pod teškom mukom, Nemrud je umro.

Nukaba, jedn. nakib (potpunije nekibul-ešraf), predstavnik emira (sejjida ili šerifa) tj. potomak Muhammedov a.s., evlije - sluge drugog mekama seyri suluka.

Nur, svjetlost, jasnost, ljepota, bistrina, svježina; jedno od Allahovih dž.š. ljepih imena; naziv jedne sure u Kur'anu.

Prva određenost, Teajuni evvel, prva jasna kontura iz opće neodređenosti. Ona je ključ za imena.

Pir, Starješina, duhovni voda muslimana, osnivač derviškog reda, šejh. Ima dvanaest pirova.

Rabita, veza, povezivanje; duhovna veza sa Allahom, sa Pejgamberom, sa pirom, ili sa šejhom, a tim putem i sa Pejgamberom s.a.v.s.

Raks, posebno kretanje, ples u zikru stojeći (Sema zikr).

Rehber, pokazivač puta. Kod derviša osoba preko koje se pristupa šejhu i derviškim obredima, veza između derviša i šejha.

Ridžali-hakikat, muževi hakikata/istine, koji zastupaju istinu, koji zastupaju istinu.

Ridžatullah, Allahovi ljudi, evlije.

Risala, poslanica, naziv za kraća ili duža djela u islamskoj književnosti, pa

tako i u tekijskoj književnosti.

Ruh, duša, duh, jedini element koji spada u Alemi-emr (Svijet naredbe) a ne, kao drugi elementi, u Alemi-halk (Svijet stvorenja).

Satîk, putnik (Allahu), derviš, osoba koja napreduje u mekama seyri suluka, koja se nalazi na određenom stadiju.

Seb'a enfus, sedam nefsova, dahova; jedan od naziva za sedam mekama.

Sedžda, padanje ničice, dio u namazu kojim se završava jedan rekak; na sedždi je rob najbliži Gospodaru - Allahu i to je najuzvišeniji položaj čovjeka.

Sejr alallah, Putovanje ka jedinstvu postojanja Bića, Putovanje (Seyr) vezano za treći mekam Seyri suluka.

Seyr billah, jedan od naziva za drugi mekam Seyri suluka - nefsi levvame (Putovanje u /spoznaji/ Boga).

Seyr ilallah, Putovanje prema Allahu dž.š., jedan od naziva za prvi mekam Seyri suluka - nefsi emmare.

Sema (zikr), posebni stojeći (kijam) zikr, dio zikra sa posebnim kretanjima, koji dočarava kozmički sklad.

Sufija, sufi, pripadnik tesavvufa, derviš.

Suhreverdi, 1. Šihabuddin Suhreverdi (pogubljen u Halebu 1191. god.), u tesavvufu blizak učenju Šejhul-Ekberu Muhjuddin Ibn Arebiju; 2. Omer Suhreverdi (umro blizu Zendžana/Perzija 1236. god.), također veliki sufija, čiji derviški red-tarikat postoji u Afganistanu i na indopakistanskom potkontinentu.

Suluk, put derviša, prolazak kroz mekame tarikata, prva tri mekama.

Summe dena, Sure Nedžm, 8. ajet; dio ovog ajeta označava prva tri mekama (Seyr ilallah) Seyri suluka.

Suri Israfil, Rog meleka Israfila kojim će pred Kijametski dan prvo sve usmrtiti a zatim, na Dan proživljjenja, sve oživjeti na Konačni sud. Puhanje kroz rog znači, dakle, i život i smrt.

Svijet mogućeg, onaj svijet sa elementima koji može ali i ne mora postojati, nema vlastito postojanje nego svoje postojanje veže za Allaha; svijet između postojanja i nepostojanja.

Šaffi, Imam, jedan od četiri imama osnivača postojećih mezheba - šeriatско-pravnih škola u Islamu (umro 204/819.).

Šejh, starješina, voda, učitelj; u tarikatu onaj koji vodi zikr, ili koji prima u tarikat, ili muršid.

Šejhi Ekber, Muhammed Muhjuddin Ibn Arebi, jedan od najpoznatijih evlija u Islamu; rođen u Španiji, proputovao mnoge krajeve islamskog svijeta, preselio u Damasku 1240. godine gdje mu se i turbe nalazi.

Šejhul-kjamil, Potpuni, savršeni šejh, koji je upotpunio Seyri suluk. Insani-kjamil je naziv za salika petog mekama, a Muršidi-kjamil za salika šestog mekama koji iršad čini.

Šekki-kalb, srce otvoreno za Istinu, sposobno da primi Istinu.

Šeriat, islamski zakon kojeg je dužan da se pridržava svaki musliman. Bez ispunjavanja šerijata nema ni tarikata.

Šuhud, osvjeđočenje, stanje salika u najneposrednijoj spoznaji, dizanjem zastora dvojnosti kada se ukazuje hakikat.

Tadž, kruna, šejhova službena kapa.

Taklid, oponašanje, u tarikatu činjenje svega onog što čini i šejh.

Takriri Resul, Pejgamberovo odobrenje; odobrenje Muhammeda a.s. za neko djelo koje je vidio kod ashaba.

Tarikat, derviški usulski red, put kojim se neko Allahu dž.š. približava, put usavršavanja na osnovu tesavvufskog učenja.

Tavr, faza, jedan od naziva za mekam Seyri suluka.

Teberruk Šejhi, Počasni Šejh, koji vrši dužnost i zamjenjuje jednog Šejha (muršidi-kjamila).

Tesavvuf, sufizam, islamska nauka kojoj je cilj odgajanje i moralno usavršavanje muslimana kako bi se što više približio Resulullahu Muahmmedu s.a.v.s. kao idealnom uzoru; nauka unutarnjih značenja spoljnog svijeta, duhovnog približavanja Gospodaru Allahu dž.š. Tesavvuf nije filozofija jer polazi od Boga dž.š.

Tešehud, učenje šehadeta u namazu prilikom sjedenja (kuud).

Tevfik, Uputa Božija.

Tevhid, Božije dž.š. jedinstvo.

Tevhidi ef'al, Jedinstvo djela, jedan od naziva za prvi mekam Seyri suluka.

Tevhidi sifat, Jedinstvo svojstava, jedan od naziva za drugi mekam Seyri suluka.

Tevhidi Zat, Jedinstvo Bića, jedan od naziva za terći mekam Seyri suluka.

Tevrat, jedan od četiri kitaba (knjige), objavljen Musa a.s.

Ummehat, matičnjak, naziv za 99 Allahovih lijepih imena u kojima su sadržana sva imena i svojstva u prirodi.

Ummul-kitab, Majka Knjige (Kur'ana), naziv sure El-Fatihe.

Vahdet, potpuno Jedinstvo, osama, osobina četvrtog mekama Seyri suluka, suprotno mnoštву (Kesret).

Vakiat, vaka, polujava, događaj koji se zbio, viđenja salika drugog mekama.

Vakterib, Sura el-Alek, 19. ajet, "I približi se!", doživljava se na četvrtom mekamu (Završetak faze Kurbi feraida - Obaveznog približavanja).

Vedžd, zanešeno stanje u ljubavi kada se gubi svoje postojanje.

Vedždi-taklidi, oponašanje pravog vedžda (tevadžud).

Vird, obaveza preuzeta od svog šejha da uči i obavlja na određen način.

Vudžud, osjećanje tvoga nestajanja u vječnom postojanju.

Zakir, onaj kojizikri čini.

Zebur, jedan od četiri velika kitaba, objavljen Davud a.s.

Zikr, sjećanje, podsjećanje, spominjanje; spominjati Božije ime. Najčešći oblici zikira su: zikri-džehri (zikir visokim glasom), zikri-lisani (glasan zikir, jezikom), zikri-kalbi (zikir koji se čini srcem), zikri-hafij (skriveni zikir). Zikir može biti skupni i pojedinačni.

Bilješka o autoru prevoda

Šejh Hadži Fejzullah ef. Hadžibajrić na dersu Mesnevije u Nakšibendijsko-mevlevijskoj tekiji Nadmlini u Sarajevu

Šejh hadži Fejzullah ef. Hadžibajrić je rođen 1913. godine u Sarajevu. Sin je poznatog sarajevskog aščijskog majstora ali za razliku od tradicionalnog zanata svojih roditelja, Hadžibajrić završava Gazi Husrevbegovu medresu gdje mu je profesor bio Ahmed ef. Burek. Nakon završenih određenih islamskih disciplina Fejzullah ef. dobiva muderriski idžazet. Po otvaranju Odsjeka za orijentalne jezike na Filozofском fakultetu u Sarajevu, Hadžibajrić se upisuje i završava orijentalistiku.

Fejzullah ef. Hadžibajrić je radio kao profesor u Gazi Husrevbegovoj medresi, zatim kao viši bibliotekar na Filozofskom fakultetu te honorarno u Gazi Husrevbegovoj biblioteci. Tokom čitavog radnog vijeka i nakon penzionisanja Hadžibajrić se ne odvaja od Islamske zajednice već aktivno učestvuje u mnogim njenim djelatnostima i institucijama. Skoro do smrti je bio imam i hatib, svakodnevno je učio džuz Gazi Husrevbegu u njegovoj džamiji, bio je dugogodišnji muvekit Begove džamije i izradivao godišnje takvime. Kao vršnom alimu i marljivom stručnjaku, Islamska zajednica mu povjerava izradu Ilmihala što on uspješno završava 1963. godine. Ilmihal je doživio više izdanja na bosanskom i albanskom jeziku.

Pisanjem se Fejzullah ef. počeo baviti još u medresi, na podsticaj i podršku H. Mehmed ef. Handžića. Pisao je u gotovo svim islamskim disciplinama, prevodio je sa arapskog, turskog i perzijskog. Svoje radeve je objavljivao u gotovo svim listovima i časopisima koji su izlazili u okviru Islamske zajednice. Neka od djela su: prevod i komentar Mesnevice I i II svezak (Sarajevo, 1985, 1987. g.), djela iz oblasti Sejri suluka (Metode duhovnog uzdizanja), Tuhfa S. Samija, Šebi arus u svjetlu islamskog učenja, više djela iz oblasti historije, kulture i tradicije Bosne, Bošnjaka i muslimana uopće, putopisi sa hadža, iz Egipta, Turske, sa Kosova i Makedonije, te neobjavljeni prevod rubaija Omera Hajjama i Muhamremska predavanja.

Fejzullah ef. Hadžibajrić je primio kaderijski tarikat od šejha Selima Samija, muderrisa iz Vučitrna a za šejha kaderijskog tarikata je proglašen od strane šejha Muhibuddina Ensarija iz Istambula. Šejhovsku diplomu mu je potvrdila Kaderijska centrala u Bagdadu. Hadži Mujaga Merhemić je Fejzullah ef. ostavio u amanet kazivanje Mesnevice, velikog djela Mevlana Dželaluddina Rumije, što je on vjerno prihvatio pa je pored usmenih dersova tekst Mesnevice stavljao na papir i objavio prva dva sveska ovog velikog djela. Preveo je i jedan dio trećeg sveska. Dersovi Mesnevice su se održavali u Nakšibendijsko-mevlevijskoj tekiji Nadmlini u Sarajevu. Teberruken (počasno) šejh Fejzullah ef. je primio amanete i nekih drugih tarikata, od šejhova iz Turske i nekih arapskih zemalja. Pored ostalih, pažnju su mu ukazali i bivši rektor Al-Azhara rahmetli dr. AbdulHalim Mahmud te iranski voda Ali Hamnei prilikom njihovog boravka u Sarajevu.

Kako je sam jednom prilikom skromno rekao, šejh Fejzullah ef. Hadžibajrić je bio učitelj šeriata i sluga tarikata. A njegov doprinos i

u području šeriata i u svijetu tarikata teško je uporediv u nas nakon drugog svjetskog rata. U tarikatskom životu, pored službe šejha u kaderijskoj Hadži Sinanovoj tekiji u Sarajevu, posebno je izražen kroz vrućanje tekija i tarikata u okrilje Islamske zajednice, iz koje su nakon Drugog svjetskog rata nasilno nepravedno isključeni. To je nanjelo veliku štetu Bošnjacima, njihovom duhovnom i kulturnom životu u Bosni i Hercegovini. Borba tarikatskih ljudi u Bosni, predvodjeni sigurnom rukom šejha Fejzullaha, doveća je do povratka tekija i tarikata u novi Ustav i djelatnost Islamske zajednice.

Nakon smrti Fejzullah ef., na 27. noć mjeseca Ramazana 1990. godine, u Bosni i Hercegovini je ostala praznina u tarikatskom životu. Njegovo znanje i iskustvo će se teško moći nadoknaditi. A njega su cijenili svi, i ljudi od tarikata i oni koji to nisu bili.

Prvo izdanje ovog vrijednog djela, prevoda Tuhfe Šejha Hadži Selima Samija je ugledalo svjetlo dana 1984. godine u izdanju Tekijskog odbora Hadži Sinanove tekije u Sarajevu. Prije toga sam nakratko boravio u Srebrenici, dok sam prekucavao Tuhfu. Sa ove distance, i vremenske i prostorne, objavljivanje Tuhfe se čini još potrebnijim i opravdanijim, i zbog nedostatka ovakve literature i zbog pojave kvazi-tarikatske literature na našem tržištu.

A. Gaši

Sadržaj

Predgovor	
	3
Pregled iz sadržaja Tufhe po stihovima	
	4
O autoru Tuhfe	
	5
Tuhfa	
	7
Rječnik imena i pojmoveva	
	67
Bilješka o autoru prevoda	
	77